

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Методичні вказівки

до контрольних робіт з дисципліни “ГЕОГРАФІЯ”

для слухачів підготовчого відділення
(заочна форма підготовки)

Одеса-2013

Методичні вказівки до контрольних робіт з дисципліни “ГЕОГРАФІЯ” для слухачів підготовчого відділення (заочна форма підготовки)

/Лелюк Л.М., Бондаренко В.М., Ткаченко Н.А.. –

Одеса: ОДЕКУ, 2013 – с.60/

Укладачі:

ст. викладач кафедри довузівської підготовки Лелюк Л.М.,
доцент кафедри довузівської підготовки Бондаренко В.М.,
методист підготовчого відділення Ткаченко Н.А.

ЗМІСТ

Перелік тем	№№ стор.
ЗМІСТ	3
Передмова	4
Перелік тем з дисципліни	5
Вибір варіанта контрольних робіт	6
1 Загальний огляд Земної кулі	7
1.1 Картографічне зображення Землі	7
1.2 Земля у космічному просторі	8
1.3 Оболонки Землі	9
1.4 Завдання контрольної роботи № 1	10
1.5 Завдання контрольної роботи № 2	13
2 Фізико-географічний огляд материків і частин світу	18
2.1 Європа	18
2.2 Азія	18
2.3 Африка	20
2.4 Австралія	21
2.5 Північна Америка	23
2.6 Південна Америка	24
2.7 Антарктида	26
2.8 Світовий океан	26
2.9 Завдання контрольної роботи № 3	27
3 Географія України	32
3.1 Загальна характеристика природних умов і природних ресурсів та господарства України.	32
3.2 Завдання контрольної роботи № 4	34
3.3 Завдання контрольної роботи № 5	40
4 Економічна і соціальна географія світу	43
4.1. Загальна економіко-географічна характеристика країн світу	43
4.2 Перелік основних фізико-географічних об'єктів світу.	44
4.3. Завдання контрольної роботи № 6	45
4.4. Завдання контрольної роботи № 7	49
5 Короткий словник термінів і понять	53
ЛІТЕРАТУРА	57
Додаток А - Перелік основних фізико-географічних об'єктів світу.	58

ПЕРЕДМОВА

Географія (від грецьк. *ge* – земля і *grapho* – пишу) – наука, що вивчає географічну оболонку Землі, її структуру і динаміку, взаємодію і розподіл у просторі її окремих компонентів. Основні цілі – географічне наукове обґрунтування шляхів раціональної територіальної організації суспільства і природокористування, створення основ стратегії екологічно безпечного розвитку суспільства.

Особливе місце в системі географічних наук займає картографія.

Географічні знання, уміння «читати» карту – необхідні елементи культури і наукового світогляду.

Мета вказівок – допомогти слухачам систематизувати і поглибити знання з усіх розділів дисципліни Географія, та потренуватися у виконанні завдань на зразок тестів зовнішнього незалежного оцінювання.

Цей збірник методичних вказівок для слухачів заочної форми навчання факультету довузівської підготовки складається з передмови, змісту та розподілу тем дисципліни “Географія“, з розділів: “Загальний огляд земної кулі“, “Фізико-географічний огляд материків і океанів“, “Географія України“, “Соціальна і економічна географія світу” і завдань контрольних робіт.

Для полегшення самостійної роботи слухачів на початку кожного розділу наведено короткий виклад найважливіших питань теорії.

Після засвоєння необхідних розділів слухачі повинні:

- вільно орієнтуватися за фізичними, економічними і політико-адміністративними картами;
- уміти дати чітку і послідовну характеристику елементів природного середовища (рельєфу, клімату, вод, ґрунтів, рослинності, тваринного світу) і показати основні взаємозв’язки між окремими елементами природного середовища;
- уміти дати господарську оцінку природним умовам, показати зв’язки між природним середовищем та господарською діяльністю людини;
- знати основні принципи розміщення виробництва і розповісти про їх застосування на практиці;
- володіти необхідними навичками в роботі над планом, із картою, глобусом, цифрами, статистичним і графічним матеріалом.

З метою виявлення рівня засвоєння теоретичних розділів слухачі повинні за допомогою таблиці (стор. 6) вибрати свій варіант завдань. Добросовісно виконати усі передбачені завдання з 7 контрольних робіт.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ ГЕОГРАФІЇ

1. Вступ. Форма і розміри Землі. Орбітальний і добовий рух Землі та географічні наслідки. Градусна сітка.
2. Географічні оболонки Землі. Атмосфера її склад і будова. Проблеми забруднення атмосфери. Тиск, температура, повітряні маси. Циклони і антициклони. Вітри. Вода в атмосфері. Погода та клімат. Кліматичні пояси.
3. Гідросфера, її склад і будова. Материкові води. Світовий океан, його складові. Берегова лінія. Хімічний склад та фізичні властивості морської води. Морські течії. Природні ресурси Світового океану.
4. Внутрішні оболонки Землі. Літосфера, мантія і ядро, їх характеристики. Геологічні процеси. Їх роль в видозміні рельєфу. Форми рельєфу земної поверхні.
5. Україна. Географічне положення, природні умови, природно-територіальні комплекси. Населення України, демографічна ситуація, трудові ресурси, соціальна структура.
6. Народне господарство України, міжгалузеві НГК, основні галузі, спеціальні господарства. Характеристика паливно-енергетичного металургійного комплексів, хімічної індустрії машино-будівельного, лісо-виробничого, будівельного, агропромислового комплексів України. Транспорт і економічні зв'язки.
7. Економічні райони України, промислові вузли, їх характеристика та порівняння. Екологічні проблеми України, шляхи їх вирішення.
8. Політична карта світу, її формування. Типи та державний устрій країн світу. Населення світу. Демографічна політика. Процеси урбанізації.
9. Світові природні ресурси, їх структура. Природокористування. Забруднення навколишнього середовища. Глобальні проблеми людства, шляхи їх вирішення.
10. Світове господарство. Етапи його формування, міжнародний географічний розподіл праці. Регіональна політика країн, міжнародні органи і співробітництва. Географія промисловості, її структура і характеристика. Міжнародні економічні зв'язки їх форми та сучасні тенденції.
11. Загальна характеристика розвинутих капіталістичних країн. Характеристика галузей господарства – США, Канади, країн Європи, Азії, Африки, Південної Америки та Австралії.

ВИБІР ВАРІАНТА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Щоб визначити номер вашого варіанта, треба знайти в таблиці букву, з якої починається ваше прізвище та ім'я, потім знайти суму відповідних їм цифр - це буде номер варіанта. Наприклад, Ганєв Дмитро

Г-2. Д-1:

2 + 1=3, варіант № 3, завдання 102, 105, 108, 111, 114, 202, 205, 208, 211, 214, 302, 305, 308, 311, 314, 402, 405, 408, 411, 414.

Таблиця вибору номера варіанта

1	А В Д Є З І К М О Р Т Ф Ц Ш Ю
2	Б Г Е Ж І Й Л Н П С У Х Ч Щ Я

Варіанти завдань

Номер варіанта	Номер контрольної роботи	Номери завдань	Номер контрольної роботи	Номери завдань
2	1	101,104,107,110,113,116 119,122,125,128,131,134 137,140,143	2	201,204,207,210,213,216 219,222,225,228,231,234 237,240,243
3		102,105,108,111,114,117, 120,123,126,129,132,135 138,141,144		202,205,208,211,214,217 220,223,226,229,232,235 238,241,244
4		103,106,109,112,115,118 121,124,127,130,133,136 139,142,145		203,206,209,212,215,218 221,224,227,230,233,236 239,242,245
2	3	301,304,307,310,313,316, 319,322,325,328,331,334, 337,340,343	4	401,404,407,410,413,416 419,422,425,428,431,434 437,440,443
3		302,305,308,311,314,317, 320,323,326,329,332,335, 338,341,344		402,405,408,411,414,417 420,423,426,429,432,435 438,441,444
4		303,306,309,312,315,318, 321,324,327,330,333,336 339,342,345		403,406,409,412,415,418 421,424,427,430,433,436 439,442,445

2	5	501,504,507,510,513,516 519,522,525,528,531,534 537,540,543	6	601,604,607,610,613,616 619,622,625,628,631,634 637,640,643
3		502,505,508,511,514,517, 520,523,526,529,532,535 538,541,544		602,605,608,611,614,617 620,623,626,629,632,635 638,641,644
4		503,506,509,512,515,518 521,524,527,530,533,536 539,542,545		603,606,609,612,615,618 621,624,627,630,633,636 639,642,645
2	7	701,704,707,710,713,716,719,722,725,728,731,734, 737,740,743		
3		702,705,708,711,714,717,720,723,726,729,732,735,738,741,744		
4		703,706,709,712,715,718,721,724,727,730,733,736 739,742,745		

1 ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ЗЕМНОЇ КУЛІ

1.1 Картографічні зображення Землі

План місцевості (від лат. Planum – площа) – це зменшене, узагальнене, виконане за допомогою умовних знаків зображення невеликої ділянки земної поверхні. Умовні знаки, які використовуються для зображення географічних об'єктів на плані місцевості, можна розділити на 4 окремі групи – контурні, лінійні, значкові та пояснювальні.

Географічна карта (від грецьк. – аркуш) – це зменшене, узагальнене зображення земної поверхні, виконане за допомогою умовних знаків та побудоване в певній картографічній проекції. Географічна карта дає можливість зобразити значно більші ділянки території і навіть усю поверхню Землі. Однак при цьому необхідно враховувати, що Земля має кулясту форму, тому при зображенні кулястої земної поверхні на карті, яка є площиною, деякі ділянки доводиться зображувати дещо спотвореними (трохи зжатыми або розтягнутими).

Глобус - в перекладі з латинської означає “куля”. Глобус є моделлю, тобто зменшеною в десятки разів, копією Землі. Глобус краще за інші картографічні зображення передає форму нашої планети. Для точного нанесення об'єктів на глобус чи карту використовують систему меридіанів та паралелей.

Перетинаючись між собою, ці лінії утворюють **сітку**, яка дістала назву – **градусна сітка**, оскільки меридіани та паралелі проводять через певну кількість градусів.

1.2 Земля у космічному просторі

Загальні відомості

Середня відстань від Землі до Сонця	149 597 870 км
Середня відстань від Землі до Місяця	384 400 км
Час повного обертання Землі навколо своєї осі (зоряна доба)	23 год 56 хв 4,09 с
Період обертання Землі навколо Сонця (тропічний рік)	365,25 доби
Середня швидкість руху Землі по орбіті	26, 76 км/с
Велика піввісь (екваторіальний радіус), <i>a</i>	6 378,2 км
Мала піввісь (полярний радіус), <i>b</i>	6 356,9 км
Середній радіус Землі, якщо форма Землі – куля	6 371,2 км
Довжина меридіана	40 008,6 км
Довжина екватора	40 075,7 км
Довжина дуги 1 ° по меридіану 0 °	110,6 км
Довжина дуги 1 ° по меридіану 45 °	111,1 км
Довжина дуги 1 ° по меридіану 90°	111,7 км
Поверхня Землі	510 100 000 кв.км
Середня висота суші над рівнем океану	875 м
Середня глибина Світового океану	3 800 м
Найбільша висота суші над рівнем океану (г. Джомолунгма)	8 848 м
Найбільша глибина Світового океану (Маріанська западина)	11 022 м
Найвища температура повітря спостерігалася: У Тріполі (Північна Африка)	58 ° С
У долині Смерті (США, Каліфорнія)	56, 7 ° С
Найнижча температура повітря спостерігалася: в Антарктиді на станції “ Восток” (Росія)	-88,3 ° С
у районі Оймякона (Росія)	-71 ° С
Найбільша середньорічна кількість опадів випадає у районах: Черапунджі (Індія)	10 854 мм
Дебунджа (Камерун)	9 655 мм

Таблиця 1.1 Розподіл суші та води на земній кулі:

Поверхня земної кулі	Північна півкуля		Південна півкуля		Земля в цілому	
	у млн.кв.км	в %	у млн.кв.км	в %	у млн.кв.км	в %
Суша	100	39	49	19	149	29
Вода	155	61	206	81	361	71
Всього	255	100	255	100	510	100

1.3 Оболонки Землі.

Літосфера: земна кора разом із верхнім шаром мантиї до шару астеносфери утворює тверду оболонку Землі – літосферу (від грецького *litos* – камінь і *sfera* – оболонка). Середня товщина літосфери становить від 5 км під серединно-океанічними хребтами до 200 км під материками. Оскільки літосфера розташована під мантиєю, яка є досить розігрітою, то кожні 33 м вглиб Землі температура збільшується на 1 °С. Літосфера не є суцільною оболонкою.

Атмосфера: повітряна оболонка, яка оточує Землю і обертається разом з нею, називається атмосферою. Земна атмосфера – це суміш багатьох газів, у якій у зваженому стані знаходяться тверді та рідкі частки – пил, попіл, сажа. Біля поверхні Землі у повітрі міститься 78 % азоту, 21 % кисню, інші гази становлять 1 %. Повітря завжди містить водяну пару, об'єм якої може досягти 4 %. Атмосферне повітря легке. Фізичний стан нижнього шару атмосфери в певний час на певній території називається погодою. Погода визначається шістьма основними показниками. До них відносяться температура повітря, атмосферний тиск, Швидкість, сила і напрям вітру, вологість повітря, хмарність і опади.

Гідросфера: найпоширеніший мінерал на Землі – це вода. Вода – особлива речовина, що перебуває у трьох агрегатних станах – твердому (при температурі нижчій 0°C – у вигляді снігу та льоду), рідкому (при температурі від 0°C до 100°C – у вигляді прозорої рідини без смаку та запаху) та газоподібному (при температурі вищій 0°C – у вигляді водяної пари). Вода входить до складу усіх живих організмів. Тіло людини, наприклад, на 65% складається з води. Гриби, водорості та багато інших що мають соковиті плоди, вміщують в собі понад 95% цієї речовини. На земній кулі міститься близько 1,5 мільярда км³ води, яка утворює водну оболонку – гідросферу.

Завдяки тому, що вода може переходити з одного стану в інший, в природі відбувається безперервний процес переміщення води з Світового океану на суходіл, а з суходолу – знову в Світовий океан. Цей процес називається кругообігом води в природі. Розрізняють малий і великий кругообіг води.

Географічна оболонка: географічна оболонка – комплексна оболонка Землі, що утворилася внаслідок взаємопроникнення і взаємодії окремих сфер. Потужність географічної оболонки досягає 60-70 км. Незважаючи на цілісність географічної оболонки, природні умови в ній є досить різноманітними. Географічну оболонку можна поділити на досить однорідні за природними умовами території – природні комплекси. Активна зміна природи людиною призводить до порушення рівноваги у протіканні природних процесів у географічній оболонці, що сприяє виникненню глобальних екологічних проблем: забруднення повітря і пов'язані з цим

кислотні дощі, забруднення океану та зменшення його ресурсів, опустелювання, руйнування озонового шару та інші.

1.4 Завдання контрольної роботи № 1

101. Вкажіть, куди весь час має бути зорієнтований планшет своїм верхнім краєм при окомірній зйомці:
А) на північ; Б) на південь; В) до сонця; Г) на схід.
102. Напрямок зниження схилу на карті показують:
А) нівеліри; Б) паралелі; В) меридіани; Г) бергштрихи; Д) азимути.
103. Об'ємною моделлю Землі є:
А) географічна карта; Б) план місцевості; В) азимут; Г) глобус;
Д) карта півкуль
104. Визначте дійсну площу лісу (у гектарах), якщо на плані масштабу 1:10 000 він займає площу 100 см².
105. Знайдіть помилкове твердження:
А) градусна сітка складається з паралелей і меридіанів; Б) градусна сітка дає змогу визначити географічні координати будь-якої точки на карті;
В) градусна сітка дає змогу визначити напрямки основних сторін горизонту на карті; Г) градусна сітка дає змогу визначити відстань від екватора до будь-якої точки на карті; Д) азимут вимірюється відносно будь-якої лінії градусної сітки.
106. Обведіть зайве слово у ланцюжку:
шельф – материковий схил – бархан – глибоководний жолоб
107. Визначте опади, які потрапляють на Землю із хмар:
А) іній; Б) роса; В) туман; Г) град; Д) бриз.
108. До Тихоокеанського поясу вулканічної діяльності належить:
А) Гімалаї; Б) Сахалін; В) Саяни; Г) Алтай; Д) Ісландія.
109. Швидкість вітру вимірюють у:
А) балах; Б) км/год; В) грамах; Г) м/сек; Д) відсотках.
110. Відносна вологість – це:
А) кількість водяної пари, яка міститься в 1 м³ повітря, виражена в грамах;
Б) відношення кількості водяної пари, яка міститься в повітрі, до тієї кількості водяної пари, що може міститися в повітрі за даної температури, виражене у відсотках.
111. Обчисліть середню добову температуру повітря за такими даними:
+1°C; -1°C; 0°C; +2°C; +4°C; -2°C; -3°C; -5°C.
112. Покажіть стрілкою, в якому напрямку від точок дме вітер. Підкресліть лінією приклад, в якому вітер буде сильніший:
А) 758 мм-----760 мм

- 11

126. Заповніть пропуски в таблиці, зазначивши азимути та сторони горизонту, що їм відповідають:

Сторона горизонту	Азимут	Сторона горизонту	Азимут
Північ		Південний схід	
Північний захід			0°
	45°		270°
	180°		
	225°		90°

127. Напрямок зниження схилу на карті показують:

А) нівеліри; Б) паралелі; В) меридіани; Г) бергштрихи; Д) азимути.

128. Визначте дійсну площу лісу (у гектарах), якщо на плані масштабу 1:10 000 він займає площу 100 см².

129. Знайдіть помилкове твердження:

А) градусна сітка складається з паралелей і меридіанів; Б) градусна сітка дає змогу визначити географічні координати будь-якої точки на карті; В) градусна сітка дає змогу визначити напрямки основних сторін горизонту на карті; Г) градусна сітка дає змогу визначити відстань від екватора до будь-якої точки на карті; Д) азимут вимірюється відносно будь-якої лінії градусної сітки.

130. Встановіть масштаб карти, якщо відомо, що, рухаючись зі швидкістю 5 км/год., відстань, яка становить на карті 25 см, можна подолати за 10 год:

131. Які великі(основні) форми рельєфу розрізняють на суходолі та в океанах?

132. Які види роботи виконують води, вітер і льодовики? Що є спільного в їх роботі?

133. Явище, коли річка не може „поміститися” в своїх берегах і затоплює заплаву, - це:

А) вододіл; Б) повінь; В) межень

134. Нижче подано водні об'єкти. Виберіть для кожного з них характерні ознаки: береги, русло, акули, вода, замкнутість, солоня вода, гирло, величезні розміри, риба, рукотворний, повінь.

Океан - -----

Річка - -----

135. Чому люди для своїх потреб беруть воду з колодязів, а не з річок чи озер?

136. Припливи і відпливи виникають внаслідок:

А) дії сили тяжіння Землі; Б) дії сил тяжіння Місяця і Сонця;

- В) господарської дії людини.
137. Як називають групу островів, розташованих близько один від одного?
А) фіорди; Б) архіпелаг; В) півострів; Г) мис; Д) вірної відповіді немає.
138. Холодні арктичні повітряні маси, тривала полярна ніч, низькі температури повітря протягом року, мала кількість опадів (до 300 мм) характерні для природної зони:
А) тайги; Б) арктичних пустель; В) степів.
139. Закономірна зміна природних компонентів від екватора до полюсів є виявом такої закономірності географічної оболонки, як:
А) цілісність; Б) ритмічність; В) широтна зональність.
140. Назвіть компоненти природного комплексу.
141. Значне поширення пустель внаслідок панування протягом року сухих континентальних повітряних мас, високих температур повітря і мізерної кількості опадів (100 мм на рік) властиве:
А) арктичному поясу; Б) тропічному поясу; В) екваторіальному поясу
142. Зміна природних явищ і процесів із зміною дня і ночі та пір року є виявом такої закономірності географічної оболонки, як:
А) цілісність; Б) ритмічність; В) висотна поясність; Г) зональна поясність.
143. Зміна природних зон разом із зміною температури повітря і кількістю опадів від екватора до полюсів називається:
А) висотною поясністю; Б) широтною зональністю; В) вірної відповіді немає.
144. Напрямок на Полярну зірку має азимут:
А) 0°; Б) 90°; В) 180°; Г) 270°; Д) 335°.
145. Точка з географічними координатами 90° пн.ш. – це:
А) Північний полюс; Б) Південний полюс; В) екватор; Г) Північний тропік; Д) Південний тропік.

1.5 Завдання контрольної роботи № 2

201. Азимут – це:
А) напрямок на північ; Б) кут між напрямком на північ і на будь-який предмет; В) кут між напрямком на південь і на будь-який предмет; Г) відстань між точкою та полюсом; Д) напрям на південь.
202. Лінії на карті, що з'єднують точки з однаковою висотою, називають:
А) бергштрихи; Б) горизонталями; В) горизонтом; Г) ізогіетами; Д) ізобарами.
203. Відносною висотою є:
А) висота точки над рівнем океану; Б) перевищення однієї точки над іншою; В) відстань між двома горизонталями на карті; Г) різниця у висоті сусідніх горизонталей; Д) правильної відповіді немає.

204. Тектонічна карта характеризує:
А) вік і походження гірських порід; Б) будову і рухи земної кори;
В) абсолютні висоти місцевості; Г) розміщення корисних копалин;
Д) форми рельєфу земної поверхні.
205. Вкажіть, чому дорівнює азимут на колодязь, якщо відомо, що він знаходиться на заході від спостерігача:
А) 90° ; Б) 180° ; В) 225° ; Г) 270° ; Д) 335° .
206. Систематизоване зібрання карт, створених за єдиною програмою як цілісний твір, називають:
А) рельєфною картою; Б) глобусом; В) космічним знімком;
Г) географічним атласом; Д) цифровою картою.
207. Шлях небесного тіла у космічному просторі називають:
А) еліпсом; Б) орбітою; В) колом; Г) віссю; Д) кривою.
208. Місяць є супутником:
А) Сонця; Б) Урана; В) Сатурна; Г) Землі; Д) Марса.
209. При перетині 180-го меридіану зі сходу на захід для визначення календарної дати:
А) додають одну добу; Б) повертаються на одну добу назад; В) додають одну годину; Г) повертаються на одну годину назад; Д) не змінюють дату і час.
210. Сонце перебуває в зеніті у Північній півкулі:
А) 21 березня; Б) 22 червня; В) 30 вересня; Г) 23 жовтня; Д) 23 грудня.
211. Різниця між тривалістю дня і ночі:
А) збільшується при наближенні до полюсів; Б) збільшується при наближенні до екватора; В) не залежить від широти; Г) не залежить від сезонів року; Д) залежить від географічної широти.
212. З'ясуйте, на скільки максимально може відрізнятись місцевий сонячний час від поясного (без урахування адміністративних меж):
А) на 7,5 хв; Б) на 15 хв; В) на 30 хв; Г) на 59 хв; Д) на 1 год.
213. Спостерігати точно на півночі Сонце можна на території:
А) Монголії; Б) США; В) ПАР; Г) Канади; Д) Італії.
214. Яке місто розташоване на південь від Дніпропетровська на відстані 1 820 км?
А) Тегеран; Б) Аддис-Абеба; В) Тель-Авів; Г) Анкара; Д) Тріполі.
215. Через обертання Землі навколо своєї осі крутий правий берег і пологіший лівий берег характерні для:
А) всіх рік Північної півкулі; Б) всіх рік Південної півкулі; В) тільки тих рік Південної півкулі, що течуть на південь; Г) тільки тих рік Північної півкулі, що течуть на північ; Д) тільки тих рік Південної півкулі, що течуть на північ.

216. Вкажіть місто, у якому довжина тіні у сонячний полудень 22 червня буде найбільшою:
А) Сідней; Б) Осло; В) Ріо-де-Жанейро; Г) Кіто; Д) Пекін.
217. Визначте, на якій широті у грудні сонце буває на півдні, а у вересні - на півночі:
А) 0°ш; Б) 23°30' пд.ш; В) 66°30' пд.ш; Г) 10° пд.ш; Д) такого не буває.
218. Вкажіть райони земної кулі, у яких сонце ніколи не буває на півдні:
А) у Північній півкулі; Б) у Південній півкулі; В) на екваторі;
Г) у помірних широтах Південної півкулі; Д) такі райони відсутні.
219. Розплавлена мвогняна маса, яка при виверженні вулкана виливається на земну поверхню – це:
А) лава; Б) магма; В) кальдера; Г) морена; Д) пемза.
220. Область у надрах Землі, де виникає землетрус:
А) гіпоцентр; Б) епіцентр; В) сейсмограф; Г) гейзер; Д) тектонічна плита.
221. Западину з пологими схилами, що вкриті рослинністю, називають:
А) балкою; Б) пагорбом; В) яром; Г) дюнами; Д) барханами.
222. Тропосфера – це:
А) шар атмосфери від 9 – 18 до 40 – 50 км над поверхнею Землі;
Б) нижній шар атмосфери до 16 – 18 км над екватором і до 8 км над полюсами; В) середній шар атмосфери, товщиною 30 – 40 км; Г) шар атмосфери від 40 – 50 км до 80 км над поверхнею Землі; Д) шар атмосфери від 80 км до 800 км над поверхнею Землі.
223. У районі полюсів розташована область:
А) високого тиску; Б) середнього тиску; В) низького тиску;
Г) урівноваженого тиску; Д) повного тиску.
224. Вітер – це:
А) рух повітря у різних напрямках; Б) рух повітря у горизонтальному напрямку з місць високого тиску до місць з низьким тиском; В) рух повітря у горизонтальному напрямку з місць низького тиску до місць з високим тиском; Г) рух повітря у вертикальному напрямку; Д) рух повітря з місць де високі температури до місць з низькими температурами.
225. Кліматом називають:
А) стан атмосфери у певному місці; Б) повітряну оболонку Землі; В) багаторічний режим погоди, характерний для певної місцевості; Г) стан тропосфери у певний момент і у певній місцевості; Д) згущення водяної пари на різних широтах.
226. Погодою називають:
А) стан атмосфери Землі на певний час; Б) стан нижнього шару атмосфери на певний час і у певному місці; В) багаторічний

- режимпогодних умов; Г) сукупність середньорічних характеристик температури та опадів; Д) взаємозалежність опадів, тиску та температури.
227. Для стратосфери характерне таке явище, як:
А) хмари; Б) роса; В) конвекція; Г) озонові дірки; Д) пилові бурі.
228. Мусонний тип клімату відрізняється від морського:
А) теплішою зимою; Б) більшою амплітудою температур та опадів на рік;
В) меншою річною амплітудою температур; Г) наявністю циклонів та антициклонів; Д) нічим не відрізняється.
229. Виберіть неправильне твердження. Глобальне потепління клімату призведе до:
А) збільшення площі всіх материків; Б) зменшення площі всіх материків;
В) скорочення площі льодовиків; Г) зміни меж природних зон;
Д) підйому рівня Світового океану.
230. Визначте, в якому кліматичному поясі Австралії більшість опадів випадає у період з грудня до лютого:
А) екваторіальному; Б) субекваторіальному; В) тропічному;
Г) субтропічному; Д) помірному.
231. Природний водний потік, що тече у зниженні рельєфу, який утворився його рухом – це:
А) канал; Б) ріка; В) водоспад; Г) озеро; Д) океанічна течія.
232. Водопрониною породою є:
А) граніт; Б) мармур; В) пісок; Г) глина; Д) базальт.
233. Рівнину у гирлі ріки, де вона поділяється на рукави, називають:
А) терасою; Б) дельтою; В) заплавою; Г) долиною; Д) витоком.
234. Основними типами озер на Камчатці є:
А) реліктові(залишкові); Б) загатні; В) вулканічні; Г) лагунні; Д) карстові.
235. У крайовій зоні льодовика, де відбувається його танення, накопичуються уламки гірських порід, які називають:
А) порогом; Б) льодоходом; В) мореною; Г) льодоспадом; Д) старицею.
236. Визначте витрати води, якщо ширина ріки становить 20м, середня глибина – 1м, швидкість течії – 1м/с:
А) 2м²; Б) 2м; В) 20м²; Г) 20м; Д) 120м.
237. Середня солоність Світового океану становить:
А) 15‰; Б) 25‰; В) 29‰; Г) 35‰; Д) 43‰.
238. Рух повітря зумовлює утворення в океані:
А) цунамі; Б) вітрових хвиль; В) припливів; Г) відпливів; Д) ураганів.
239. Течію вважають холодною, якщо її температура:
А) нижче +10°C; Б) нижче +0°C; В) нижче – 2°C; Г) нижче температури навколишніх вод; Д) нижче – 10°C.
240. Визначте, яка з географічних назв є протокою:

- А) Біскайська; Б) мексиканська; В) Гібралтарська; Г) Бенгальська;
Д) Ла-Плата.
241. Яка з назв становить виключення з логічного ряду:
А) Червоне море; Б) Баренцове море; В) Мармурове море; Г) Аральське море; Д) Азовське море.
242. Припливи і відпливи у Світовому океані виникають під дією:
А) океанічних течій; Б) бризів; В) мусонних вітрів; Г) потужних штормів;
Д) гравітаційних сил Місяця та Сонця.
243. З'ясуйте, яка природна зона характеризується високими температурами, чергуванням вологого і сухого сезонів, червоними і червоно-коричневими ґрунтами, рослинність травяниста з поодинокими деревами, тваринний світ – антилопи, зебри, жирафи, носороги, леви, страуси:
А) савани і рідколісся; Б) степ; В) напівпустеля; Г) перемінно-вологі і мусонні ліси; Д) вічнозелені твердолисті ліси і чагарники.
244. Вкажіть природну зону, де переважає жаркий клімат з рівномірною зволоженістю протягом року, червоно-жовті фералітні ґрунти, багатоярусні ліси (пальми, сейба, бобові, бамбук, ліани), тварини – карликові бегемоти, слони, мавпи, різні птахи, комари:
А) тайга; Б) вічнозелені твердолисті ліси і чагарники; В) широколисті ліси; Г) вологі екваторіальні ліси; Д) перемінно-вологі і мусонні ліси.
245. Визначте природну зону за такою характеристикою: більшу частину року температура є значно нижчою 0°C, бідна рослинність прибережних районів представлена мохами, лишайниками, серед тварин переважають пінгвіни, тюлені, кити, багато птахів:
А) лісотундра; Б) тайга; В) тундра; Г) арктична пустеля; Д) антарктична пустеля.

2 ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД МАТЕРИКІВ І ЧАСТИН СВІТУ.

2.1 Європа

Загальні відомості

Площа (включаючи острови)	10507000 кв.км
Площа островів	730000 кв.км
Довжина берегової лінії	38000 км
Середня висота над рівнем моря	300 м
Найбільша висота над рівнем моря (г. Ельбрус)	5642 м
Найменша висота від рівня моря (рівень Каспійського моря)	- 28 м
Крайня північна точка материка – мис Нордкін	71,08 ° півн.ш. 27,42 ° сх.д.

Крайня південна точка материка –
мис Марконні

36 ° півн.ш. 5,37 ° зах.д.

Крайня західна точка материка –
мис Рока

38,47 ° півн.ш. 9,34 ° зах.д.

2.2 Азія

Загальні відомості

Площа (включаючи острови)

44363000 кв.км

Площа островів

2000000 кв.км

Довжина берегової лінії

62000 км

Середня висота над рівнем моря

950 м

Найбільша висота над рівнем моря (г. Джомолунгма)

8848 м

Найменша висота від рівня моря
(рівень Мертвого моря)

- 395 м

Крайня північна точка материка –
мис Челюскін

77,43 ° півн.ш., 104,18 ° сх.д.

Крайня південна точка материка –
мис Піай

1,16 ° півн.ш., 103,30 ° сх.д.

Крайня східна точка материка –
мис Дежнева

66,05 ° півн.ш., 169,40 ° зах.д.

Крайня західна точка материка –

мис Баба

39,29 ° півн.ш., 26,10 ° сх.д.

Євразія найбільший материк планети і займає 1/3 частину суходолу. Євразію оточують дві частини світу, умовною межею між двома частинами світу є Уральські гори. Євразія єдиний материк, що омивається всіма океанами. Рельєф Євразії значно вищий від інших материків, тут знаходиться найвища точка світу – г. Джомолунгма (Еверест), 8848 метрів і западина Мертвого моря – 408 метрів.

Клімат Євразії тісно пов'язаний з її великими розмірами. Фактори, зумовлюють особливості клімату Євразії:

- велика протяжність материка з півночі на південь та з заходу на схід
- переважання на більшій частині материка західного переносу повітряних мас Атлантики, а на півдні та сході – мусонної циркуляції
- різноманітний рельєф материка
- вплив океанів і їх течій, що формують кліматичні умови узбереж.

Таблиця 1. 2 Розміщення природних зон Євразії

Кліматичні пояси	Природна зона
Арктичний	Арктична пустеля

Субарктичний	Тундра і лісотундра
Помірний	Тайга, мішані ліси, широколисті ліси, лісостеми, стеми, пустелі, напівпустелі
Субтропічний і тропічний	Вічнозелені твердо листі ліси і чагарники, савани і рідколісся, перемінно-вологі ліси
Субекваторіальний	Перемінно-вологі ліси, савани, і рідколісся
Екваторіальний	Вологі екваторіальні ліси

Політична карта Євразії почала формуватися дуже давно. Тут налічується 89 країн світу., серед яких є дуже великі (Китай, Росія, Індія) і дуже малі (Сан-Марино, Сінгапур, Ватикан).

Господарству країн Євразії притаманна розмаїтість. На материку розташовані економічно розвинені держави, країни із середнім рівнем розвитку, а також чимало найбільш розвинутих країн світу.

Класифікація країн Євразії за рівнем економічного розвитку.

- Високорозвинені країни: Німеччина, Франція, Велика Британія, Італія, Нідерланди, Швеція, Бельгія, Норвегія, Австрія, Японія, Ізраїль
- Країни з середнім рівнем розвитку: Ірландія, Іспанія, Португалія, Греція, Ісландія, Польща, Словаччина, Чехія, Естонія, Угорщина, Словенія, Туреччина, Республіка Корея, Тайвань
- Країни, що розвиваються: країни Перської затоки, Бруней, Індія, Пакистан, Монголія, Казахстан, країни Закавказзя, Північна Корея. Китай, В'єтнам. Афганістан, Непал, Камбоджа.

Об'єкти всесвітньої природної та культурної спадщини Євразії, занесені до переліку ЮНЕСКО.

1. Акрополь у Греції. 2. Римський Колізей. 3. Московський Кремль.
4. Великий Китайський мур. 5. Мавзолей Тадж-Махал в Індії. 6. Храмівий комплекс Ангкор у Камбоджі. 7. Озеро Байкал. 8. Вулкани Камчатки.

2.3 Африка

Загальні відомості

Площа (включаючи острови)	30319000 кв.км
Площа островів	1100000 кв.км
Найбільший острів	587 тис.кв.км (Мадагаскар)
Довжина берегової лінії	30500 км
Середня висота над рівнем моря	750 м
Найбільша висота над рівнем моря	

(влк. Кіліманджаро)	9895 м
Найменша висота від рівня моря (рівень оз. Ассаль)	- 153 м
Найвищий водоспад	висота 933 м (Тугела)
Найбільше озеро	68 тис. Кв.км (оз. Вікторія)
Крайня північна точка материка – мис Ель-Аб'яд	37,43° півн.ш. 9,51° сх.д.
Крайня південна точка материка – мис Голковий	34,52° півд.ш. 19,59° сх.д.
Крайня західна точка материка – мис Альмаді	14,45° півн.ш. 17,32° зах.д.
Крайня східна точка материка – мис Хафун	10,26° півн.ш. 51,23° сх.д.

Африка – другий за розмірами материк світу. Вона розташована у всіх чотирьох півкулях, майже посередині перетинається екватором. В Африці переважають високі рівнини – плоскогір'я і плато. Низовин мало, вони розташовані уздовж океанів і морів.

Над Африкою формуються пояси високого і низького тиску. Повітряні маси пересуваються з поясів високого тиску в тропіках до екваторіального поясу низького тиску. Внаслідок цього руху формуються постійні вітри – пасати.

Значний вплив на клімат Африки мають океани і океанічні течії. Майже всі річки Африки мають дощове живлення і розливаються в сезон дощів.

Таблиця 2.2 Розташування природних зон Африки

Кліматичний пояс	Природна зона
Екваторіальний	Вологі екваторіальні ліси
Субекваторіальний	Савани і рідколісся
Тропічний	Пустелі і напівпустелі
Субтропічний	Твердолисті вічнозелені ліси і чагарники

Африку вважають «батьківщиною людства», адже на її території виявлено найдавніші кам'яні знаряддя праці, які були виготовлені приблизно 2 млн. років тому. Це перше свідчення існування роду *Ното* – людини.

Країни Африки за формо правління, в основному – республіки. Конституційні монархії: Марокко, Лесото, Свазіленд. Є залежні території: о. Святої Єлени (Велика Британія), о. Реюньон і о. Майотта (Франція), Сеута і Мелілья (Іспанія), Західна Сахара (Марокко).

Велика кількість населення та низький рівень розвитку країн Африки зумовлюють найгострішу проблему континенту – голод. Головна причина екологічних проблем Африки також пов'язана з економічною відсталістю багатьох країн. До економічно розвинутих країн належить лише Південна Африка (столиця – Преторія), в північній Африці виділяються: Єгипет, Замбія, Алжир, Марокко, Судан.

Об'єкти всесвітньої природної та культурної спадщини Африки, занесені до переліку ЮНЕСКО.

1.Піраміда і сфінкс у Єгипті. 2.Водоспад Вікторія. 3.Руїни давнього Карфагена в Тунісі. 4.Гепарди в національному парку Серенгеті.

2.4 Австралія

Загальні відомості

Площа материка	7.632 млн кв.км
Найбільша висота над рівнем моря	2 228 м (г. Косцюшко)
Найменша висота над рівнем моря	16 м (оз. Ейр)
Найбільша кількість опадів	2 243 мм (Кернс)
Найбільший острів	829 тис.кв.км (о.Нова Гвінея)
Максимальна температура	+53,3°C (Квінсленд)
Мінімальна температура	- 3,0 °C (перевал Шарлотти)
Крайня північна точка материка – мис Йорк	11,5° півд.ш. 143,5° сх.д.
Крайня південна точка материка – мис Південно-Східний	38,52° півд.ш. 147,59° сх.д.
Крайня західна точка материка – мис Стіп-Пойнт	27,45° півд.ш. 117,32° сх.д.
Крайня східна точка материка– мис Байрон	28,26° півд.ш. 153,23° сх.д.

Австралія – найменший материк на Землі. Велику роль у дослідженні Австралії відіграли: Віль Янезон (європеець, досяг берегів Австралії в 1605-1606 рр.), потім Абель Тасман, Джейс Кук. В основі материка лежить давня Австралійська платформа, тому в Австралії переважають рівнини, в центрі материка знаходиться Центральна низовина.

Австралія багата природними ресурсами: вугілля, мідь, золото, нафта, природний газ, поліметалеві руди, великі поклади високоякісних залізних руд та різноманітної природної сировини.

Австралія розташована в трьох кліматичних поясах, здебільшого у тропічному, де переважає високий атмосферний тиск.

Пасати, що дмуть з океану, залишають вологу на східних схилах Великого Вододільного хребта. Австралія має малу порізаність берегів, що послаблює вплив океанів.

Усі ці чинники сприяли тому, що Австралія є найсухішим материком планети.

На материку надзвичайно мало річок та озер. Найбільша річкова система Австралії – мілководна річка Муррей з притокою Дарлінг. Вони беруть початок на Великому Вододільному хребті і належать до басейну Індійського океану.

Проблеми водопостачання в Австралії розв'язуються шляхом створення водосховищ, облаштування нових артезіанських колодязів, очищення підземних вод від солей.

Австралія відрізняється від інших материків унікальністю органічного світу. Тут є велика кількість ендемічних рослин: різноманітні евкалипти, акації, трав'яні дерева, казуаріни (гілки без листя), деревоподібні папороті, пальми, фікуси, пляшкові дерева, а в пустелях поширений скреб.

Дуже своєрідним є тваринний світ Австралії. Населення розміщується нерівномірно, в основному в містах.

Промисловість країни розвинена в основному за рахунок інвестицій: США і Великої Британії. Високий рівень розвитку мають : кольорова металургія, машинобудування, електроенергетика, кам'яновугільна, хімічна та харчова промисловості, а також всі галузі сільського господарства.

Основною культурою рослинництва є пшениця. Розводять велику рогату худобу, свиней, овець. Країна забезпечує половину світового експорту вовни.

Сприятливі кліматичні умови дозволяють отримувати високі врожаї фруктів і овочів, технічних культур (тютюну, сахарної тростини), винограду.

***Об'єкти всесвітньої природної та культурної спадщини Австралії,
занесені до переліку ЮНЕСКО.***

1. Національний парк Улуру. 2. Національний парк Какаду. 3. Вологі тропічні ліси Квінсленда. 4. Блакитні гори. 5. Скам'янілі сліди первісних людей на дні висохлого озера Вілландра.

2.5 Північна Америка

Загальні відомості

Площа (включаючи острови)	24 247 000 кв.км
Площа островів	3 890 000 кв.км
Довжина берегової лінії	60 000 км
Середня висота над рівнем моря	720 м
Найбільша висота над рівнем моря (г. Мак-Кінлі)	6 193 м
Найменша висота від рівня моря (долина Смерті)	- 85 м
Крайня північна точка материка – мис М'юрчисон	71,50 ° півн.ш. 94,45 ° зах.д.
Крайня південна точка материка – мис Марьято	7,12 ° півн.ш. 80,52 ° зах.д.
Крайня західна точка материка – мис Принца Уельського	65,35° півн.ш. 168,00° зах.д.

Крайня східна точка материка –
мис Сент-Чальз

52,24° півн.ш. 55,40 ° зах.д.

Північна Америка – третій за площею материк планети, повністю розташований в Північній півкулі. Загальними контурами материк нагадує трикутник із широкою основою на півночі і сильно витягнутою вершиною на півдні. Південна частина Північної Америки називається Центральною Америкою.

У рельєфі північної частини материка переважають знижені і підняті рівнини, тому що територія лежить на давній платформі. Величезний вплив на формування рівнинного рельєфу мало давнє зледеніння.

Клімат Північної Америки характеризується надзвичайно різноманітністю внаслідок великої протяжності материка з півночі на південь та особливостей форм рельєфу.

На території Північної Америки спостерігаються несприятливі погодні явища – урагани та торнадо, а над морем шторми, урагани. Торнадо мають велику руйнівну силу. На території США на рік може відбуватися понад 700 торнадо. Внутрішні води Північної Америки – це річки та озера. Річки: Маккензі, Юкон, Колорадо, Міссісіпі з Міссурі. Озера: Верхнє, Мічиган, Гурон, Ері, Онтаріо, Велике Солоне.

Таблиця 3.2 Основні природні зони Північної Америки

Назва	Органічний світ	
	Рослини	Тварини
Арктичні пустелі	Мохи та лишайники	Білі ведмеді, тюлені, моржі
Тундра	Мохи, лишайники, чагарники, карликові берези та верби	Північні олені, песці, вовки, гризуни
Лісотундра, тайга	Численні види ялини, ялиці, сосни	Американські лосі, чорнохвості олені, рисі, ондатри, американські рябчики
Мішані широколисті та хвойно широколисті ліси	Буки, дуби, липи, клени	Олені, лисиці, пуми, опомуси
Степ	Типчаки, бізонова трава	Вовки-койоти, овраки, бізони

Основна маса населення Північної Америки – вихідці з європейських країн, тому на материку переважає англійська мова, у Канаді розмовляють також

французькою, у країнах Центральної Америки державною мовою є іспанська. На території Північної Америки розташовані США, Канада та Мексика, а також близько двадцяти невеликих країн.

Об'єкти всесвітньої природної та культурної спадщини Північної Америки, занесені до переліку ЮНЕСКО.

1. Статуя Свободи в Нью-Йорку. 2. Столиця ацтеків – давнє місто Теотиуакан. 3. Святина народу майя – місто Чичен-Іца. 4. Історичний центр м. Мехіко. 5. Гейзери в національному парку Єллоустон. 6. Найбільша печера світу – Мамонтова-Флінт-Рідж. 7. Великий каньйон річки Колорадо.

2.6 Південна Америка

Загальні відомості

- Площа (включаючи острови) 17,85 млн. кв.км
- Найбільший острів (Вогняна Земля) площа 48 тис. кв.км
- Найбільша висота над рівнем моря 6 960 м (г. Аконгкагуа)
- Найменша висота від рівня моря (п-в Вальдес) - 40 м
- Максимальна температура +48,9 °C (Рівадавія, Аргентина)
- Мінімальна температура -33 °C (Сарменто, Аргентина)
- Найбільша кількість опадів 8989 мм (Кібдо, Колумбія)
- Найменша кількість опадів менше 1 мм (Аріка, Чилі)
- Найдовша річка довжина 6 437 км (Амазонка)
- Найбільше озеро площа 13,5 тис. кв.км (Маракайбо)
- Найбільша за площею країна 8512 тис.кв.км (Бразилія)
- Крайня північна точка материка – мис Галлінас 12,25 ° півн.ш. 71,39 ° зах.д.
- Крайня південна точка материка – мис Горн 56,30 ° півд.ш. 68,43 ° зах.д.
- Крайня західна точка материка – мис Паріньяс 4,45 ° півд.ш. 81,20 ° зах.д.
- Крайня східна точка материка – мис Кабу-Бранку 7,12 ° півд.ш. 34,47 ° зах.д.

Південна Америка – четвертий за розмірами материк Землі. Це найвологіший материк Землі, тут розташовані найбільша низовина світу, найдовший гірський ланцюг, найвищі водоспад та вулкан землі, найповноводніша річка, най посушливіша пустеля, найменший птах та найбільш хижа риба.

За особливостями рельєфу Південну Америку можна поділити на дві частини: східну і західну.

Клімат Південної Америки теплий, але не такий жаркий, як в Африці. Важливим кліматотворним чинником на материку є рельєф. Повітря,

рухаючись з Атлантичного океану, вільно проникає на захід аж до підніжжя Анд через рівнинний рельєф. На заході Анди перешкоджають руху повітряних мас з Тихого океану, тому його вплив на клімат материка обмежується смугою узбережжя і західних схилів гір.

Внутрішні води Південної Америки представлені вічними снігами та льодовиками, що ними вкриті вершини Анд та деякі високогірні долини.

Таблиця 4.2 Основні природні зони Південної Америки

Назва	Рослини	Тварини
Вологі екваторіальні ліси(сельва)	Дерева: сейба, червоне та шоколадне, динне дерево, пальми, фікуси, ліани, орхідеї, гевея (каучуконос)	Мавпи, мурахоїди, лінивці, ягуари, багато видів риб, черепах, крокодилів, найбільші змії планети – анакони
Савани(кампус)	Пальми, мімози, кактуси, пляшкове дерево, дерево кебраго, хвойні дерева, араукарія	Свині-пекарі, броненосці, пуми, ягуари, страуси нанду
Субтропічні степи(пампа)	Просо, ковила, тонконоги, бородачі	Олені, лами, страуси нанду, гризуни
Напівпустелі	Чагарники та кактуси	Пуми, гуанако, страуси нанду

Найбільш розвинені в господарському відношенні країни: Бразилія, Аргентина, Чилі, Аргентина, Венесуела. Тут існує потужна обробна промисловість, багатогалузеве сільське господарство з тваринництвом, вирощування кави. В країнах розташованих в районі Анд, важливе місце посідає видобувна промисловість. Для Венесуели особливо важливе значення має видобуток нафти.

Об'єкти всесвітньої природної та культурної спадщини Південної Америки, занесені до переліку ЮНЕСКО.

1. Водоспад Ігуану. 2. Географічні – загадкові лінії в пустелі Наска. 3. Давня столиця інків – Мачу-Пікчу. 4. Сучасна архітектура м. Бразилія. 5. Ліси Амазонії (вид з літака).

2.7 Антарктида

Загальні відомості

- Площа (включаючи острови) 3 177 тис.кв.км кв.км (понад 99% території вкрито льодом)
- Найбільша висота над рівнем моря 5 140 м (масив Вінсон)
- Найбільша товщина льодового щита 4 335 м

- Мінімальна температура -89,2°C (станція «Восток»)
- Крайня північна точка материка Антарктида –мис Сіфре, він досягає 63,13° півд.ш. Антарктида, яка знаходиться навколо Південного полюса, захвачує всі без виключення довготи і не має крайніх західної та східної точок.

2.8 Світовий океан

Загальні відомості

Атлантичний:

- Площа океану становить 91,66 млн кв.км, а об'єм води 329,66 млн кв.км
- Максимальна глибина 8742 м розташована на дні жолобу Пуерто-Рико
- Найбільшим морем Атлантичного океану є Саргассове. Його площа становить близько 7 млн кв.км, а найбільша глибина сягає 7 110 м.
- Найбільші в океані припливи – 18,1 м у затоці Фанді. Вони найбільші на Землі.
- Найбільшою протокою Атлантичного океану є Дейвісова , завдовжки 1170 км, вона з'єднує Атлантичний океан з морем Баффіна
- В Атлантичному океані розташована найпотужніша тепла течія Землі – Гольфстрім, яка переходить у Північноатлантичну течію.
- Три з чотирьох найповноводніших річок земної кулі – Амазонка, Конго та Ориноко – впадають в Атлантичний океан.

Індійський:

- Площа Індійського океану становить 76,17 млн кв.км, а об'єм води 282,65 млн кв.км.
- Максимальна глибина океану 7729 м розташована на дні Зондського (Яванського) жолобу.
- Найбільшим морем Індійського океану є Аравійське. Його площа становить 4832 тис. кв.км, а найбільша глибина сягає 5803 м.
- Найсолонішою є вода в Червоному морі. Її солоність сягає 41‰
- Найбільші в океані припливи – 11,5 м у затоці Кінг на північному заході Австралії.
- Найбільшою протокою Індійського океану є Мозамбіцька , завдовжки 1760 км, це найдовша протока світу.
- Найвища температура поверхневих вод спостерігається в Персидській затоці, де вода прогрівається до +36°C.
- Найдовшим підводним жолобом є Зондський протяжністю 2900 км.

Північний Льодовитий:

- Площа Північного Льодовитого океану становить 14,75 млн кв.км, а об'єм води 17,07 млн кв.км – це найменший з океанів.
- Максимальна глибина океану 5527 м розташована в Гренландському морі.

- Північний льодовитий океан наймілкіший і найхолодніший.
- Найбільші в океані припливи – 12,4 м у затоці Унгава.
- Найбільшим морем океану є Баренцеве. Його площа становить 1424 тис. кв. км, найбільша глибина сягає 600 м.
- Найбільшою протокою океану є Гудзонова, завдовжки 806 км.

Тихий океан і Океанія:

- Площа Тихого океану становить 178,68 млн кв. км, а об'єм води 710,36 млн кв. км – це найбільший з океанів Землі.
- Максимальна глибина Тихого океану 11022 м вона розташована на дні Маріанського жолобу – це найглибше місце у Світовому океані.
- Найбільшим морем Тихого океану є Філіппінське. Його площа 5726 тис. кв. км, а найбільша глибина сягає 10265 м.
- Найбільші в Тихому океані припливи – 13,5 м у Пенжинській затоці.
- Найбільшою протокою Тихого океану є Малаккська, завдовжки 937 км, що з'єднує Андаманське і Південно-Китайське моря.
- Тихий океан посідає перше місце у світі за кількістю островів, їх налічується близько 10 000 загальною площею 3,6 млн кв. км.
- У Тихому океані розташований найбільший у світі атол Кваджалейн (Мар-Шалові острови), що має протяжність 283 км.
- У Тихому океані в 1993 році зафіксовано найвищі хвилі, заввишки до 34 м.

2.9 Завдання контрольної роботи № 3

301. Азію від Африки відокремлює:
- А) Гібралтарська протока; Б) Баб-ель-Мандебська протока; В) Чорне море; Г) Іонічне море; Д) Мармурове море.
302. Визначте, південна точка якого материка розташована найближче до Південного полюса:
- А) Євразії; Б) Південної Америки; В) Північної Америки; Г) Австралії; Д) Африки.
303. Вкажіть відповідність між материками і особливостями їх клімату:
а) Африка	1) найжаркіший
б) Південна Америка	2) найсухіший
в) Євразія	3) найвологіший
г) Антарктида	4) найхолодніший
д) Австралія	5) найконтрастніший
304. Заповніть пропуск у реченні:
- Материк _____ відповідають такі характеристики:
- А) найбільший за площею артезіанський басейн; Б) найтепліший за середніми температурами; В) найвища частка пустель і напівпустель у

- загальній площі материка; Г) найбільш урбанізований материк;
Д) найменша кількість річкових систем.
305. Азію від Африки відокремлює:
А) Гібралтарська протока; Б) Баб-ель-Мандебська протока; В) Чорне море; Г) Іонічне море; Д) Мармурове море.
306. Визначте, південна точка якого материка розташована найближче до Південного полюса:
А) Євразії; Б) Південної Америки; В) Північної Америки; Г) Австралії; Д) Африки.
307. Вкажіть відповідність між материками і особливостями їх клімату:
а) Африка	1) найжаркіший
б) Південна Америка	2) найсухіший
в) Євразія	3) найвологіший
г) Антарктида	4) найхолодніший
д) Австралія	5) найконтрасніший
308. Заповніть пропуск у реченні:
Материку _____ відповідають такі характеристики:
А) найбільший за площею артезіанський басейн;
Б) найтепліший за середніми температурами;
В) найвища частка пустель і напівпустель у загальній площі материка;
Г) найбільш урбанізований материк;
Д) найменша кількість річкових систем.
309. Найповноводнішою рікою Африки є:
А) Нігер; Б) Ніл; В) Амазонка; Г) Конго; Д) Лімпопо.
310. На заході Австралії розташовані родовища:
А) залізних руд; Б) бурого вугілля; В) камяного вугілля; Г) фосфоритів; Д) олов'яних руд.
311. Америка була відкрита у зв'язку з:
А) тим, що експедиція збилась з курсу; Б) пошуками нового материка;
В) пошуками доказів сферичності Землі; Г) пошуками нових етносів;
Д) пошуками західного шляху до Індії.
312. Ендеміком Антарктиди є:
А) білий медвідь; Б) песець; В) пінгвін; Г) біла куріпка; Д) полярний вовк.
313. У яких горах є діючі вулкани?
А) Кордільєри; Б) Маккензі; В) Аппалачі; Г) Скелясті; Д) немає зовсім.
314. Наслідком значної протяжності Євразії із півночі на південь є:
А) перевага платформених областей; Б) велика кількість кліматичних поясів; В) наявність кліматичних областей; Г) висока сейсмічність; Д) денудаційна діяльність.

315. Визначте, південна точка якого материка розташована найближче до Південного полюса:
А) Євразії; Б) Південної Америки; В) Північної Америки; Г) Австралії; Д) Африки.
316. Ендеміком Австралії є:
А) собака Дінго; Б) дикий кролик; В) качкодзьоб; Г) папуги; Д) жирафи.
317. Визначте, з якою корисною копалиною пов'язана назва гір Анди:
А) вугілля; Б) олово; В) нікель; Г) свинець; Д) мідь.
318. У Південній Америці кава, какао, банани, ананаси вирощують у районі:
А) пампи; Б) субтропіків; В) о. Вогняна Земля; Г) на північному заході; Д) пустелі Атакама.
319. На материках, за виключенням Антарктиди, існують форми рельєфу, утворені внаслідок геологічної діяльності:
А) вулканів; Б) вод, що течуть, і вітру; В) вітру й льодовиків; Г) льодовиків; Д) всіх перелічених факторів.
320. Велика кількість опадів, що випадають у м. Черапунджі (Індія), пояснюються:
А) дією літнього мусону; Б) перевагою антициклональної погоди протягом року; В) впливом західного переносу повітряних мас; Г) віддаленістю від моря; Д) дією пасатних вітрів.
321. В Атлантичному океані більшість течій спрямовані:
А) вздовж паралелей; Б) вздовж меридіанів; В) із заходу на схід; Г) з північного заходу на південний схід; Д) з південного сходу на північний захід.
322. Підводні океанічні хребти Ломоносова і Менделєєва перетинають у середній частині океан:
А) Атлантичний; Б) Індійський; В) Північний Льодовитий; Г) Тихий; Д) Південний.
323. Визначте течією, що оминає континентальну природну область, у якій річна сума опадів, становить 200 – 250 мм; пануючі вітри – західні; температура січня +16 °С, липня +4 °С:
А) Гольфстрім; Б) Бразильська; В) Перуанська; Г) Каліфорнійська; Д) Бенгальська.
324. Вкажіть материк, найвищою точкою якого є вулкан:
А) Євразія; Б) Африка; В) Австралія; Г) Північна Америка; Д) правильної відповіді немає.
325. На Африканському континенті до відновлених гірських масивів на рифтогенних структурах належать:
А) Атласні гори; Б) нагір'я Ахаггар; В) Східно-африканське плоскогір'я; Г) Капські гори; Д) Кіліманджаро.

326. Ріки Австралії, що належать до басейну Тихого океану:
А) довгі; Б) широкі зі спокійною течією; В) короткі;
Г) часто пересихають; Д) течуть по пустелях.
327. На Амазонській низовині панує клімат:
А) екваторіальний; Б) субтропічний; В) середземноморський;
Г) субекваторіальний; Д) тропічний.
328. Головною причиною холодного клімату Антарктиди є:
А) область низького тиску; Б) особливості географічного положення;
В) наявність холодних течій; Г) значні висоти над рівнем моря;
Д) наявність великої кількості айсбергів у навколишніх водах.
329. Причиною виникнення торнадо на Центральних рівнинах Північної Америки є:
А) арктичні повітряні маси, що рухаються з півночі на південь;
Б) тропічні повітряні маси, що рухаються з півдня на північ;
В) активізація літніх мусонів; Г) сезонна зміна напрямку пасатів;
Д) посилення західного переносу влітку.
330. Вкажіть, до басейну якого океану належить більшість рік Європи:
А) Північного Льодовитого; Б) Індійського; В) Тихого;
Г) Атлантичного; Д) внутрішнього стоку.
331. Цунамі найбільш характерні для
А) Північного Льодовитого океану; Б) Індійського океану; В) Тихого океану; Г) Атлантичного океану; Д) Південного океану.
332. Російський порт Мурманськ не замерзає взимку тому, що:
А) води цього порту підігріваються стоками заводів; Б) на цій широті і за таких кліматичних умов вода ніколи не замерзає; В) води цього порту обігріваються теплою течією; Г) теплий клімат; Д) лід руйнують криголами.
333. На поверхні Атлантичного океану Середній Хребет представлений:
А) о. Ісландія; Б) о. Куба; В) о. Південна Георгія; Г) Бермудськими о-ми;
Д) о. Ньюфаундленд.
334. Територію Євразії на відміну від інших материків формує:
А) одна велика давня платформа; Б) дві великих давніх платформи;
В) три великих давніх платформи; Г) чотири великих давніх платформи; Д) п'ять великих давніх платформ.
335. Значні запаси алмазів і золота в Азії розташовані:
А) в Індонезії; Б) на Аравійському п-ві; В) в Якутії; Г) на узбережжі ріки Інд; Д) на великій Китайській рівнині.
336. Кам'яний дуб, пінія, сунічне дерево, ялівець, лавр, олеандр, дика маслина ростуть у природній зоні:
А) напівпустель; Б) мішаних лісів помірного поясу; В) субтропиків

- Середземномор'я; Г) мусонних лісів Східної Азії; Д) саван Індії.
337. Фіордами порізані північно-західні схили гір:
А) Піренеїв; Б) Балканських; В) Альп; Г) Скандинавських; Д) Карпат.
338. З'ясуйте для якого регіону Північної Америки характерні сильні землетруси, виверження вулканів, потужні гейзери і термальні джерела:
А) Аппалачів; Б) узбережжя Мексиканської затоки; В) Кордільєр;
Г) п-ва Флоріда; Д) Лабрадоського п-ва.
339. У помірному і субтропічному поясах Північної Америки природні зони змінюються у напрямку:
А) північ-південь; Б) захід-схід; В) північний захід-південний схід;
Г) північний схід-південний захід; Д) захід-південний захід.
340. Який час потрібен кораблю. Щоб досягти берегів Антарктиди, якщо він рухається на південь по меридіану від миса Ігольного зі швидкістю 50 км/год _____.
341. Найбагатший видовий склад рослинності вологих екваторіальних лісів Південної Америки зумовлений:
А) сталістю кліматичних умов; Б) положенням материка в Південній півкулі; В) найбільшою площею. Великою кількістю тепла і вологи протягом року; Г) розташуванням у Північній півкулі; Д) постійними вітрами.
342. Впишіть для кожного материка номери відповідних йому видів рослин:
1) секвоя; 2) фінікова пальма; 3) кебрачо; 4) вельвічія; 5) білий саксаул;
6) опунція; 7) араукарія; 8) віялоподібна пальма; 9) тюльпанове дерево;
10) евкالیпт; 11) дугласіясеквоя; 12) сейба.
Австралія	
Африка	
Євразія	
Південна Америка	
Північна Америка	
343. Якщо в африканському пустелі у липні холодніше, то це пустеля:
А) Сахара; Б) Калахарі; В) Атакама Г) Такла-Макан; Д) Гобі.
344. Вкажіть головні причини, чому у північній частині Тихоокеанського узбережжя Чилі випадає набагато менше опадів, ніж у південній:
А) _____ Б) _____;
В) _____ Д) _____.
345. Заповніть таблицю, позначивши знаком відмінності (-) і спільні ознаки (+), характерні для лісових зон Східного Сибіру та Східноєвропейської рівнини:

Займають найбільші площі порівняно з іншими зонами	
Північна межа зон має однакове широтне положення	
Розташовані в межах давніх платформ	
Розташовані у помірному кліматичному поясі	
Зимові ізотерми в межах зон: широтна і субширотна протяжність	
Оширені верхові й низові болота	
Найбільші площі в тайзі займають ялинові й модринові ліси	
На півдні в лісах ростуть липи, дуби, кедрі, ялиці	
Характерні підзолисті й мерзлотно-тайгові ґрунти	
Типові представники фауни – лось, бурий медвідь, білка, соболь, росомаха	

3 ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

3.1 Загальна характеристика природних умов і природних ресурсів України

Україна – держава Центральної і Східної Європи. Вона займає південний захід Східно-європейської рівнини, частину Карпат і Кримські гори. На півдні Україну омивають води Азовського та Чорного морів.

Україна - самостійна, незалежна держава. 24 серпня 1991 року є датою проголошення незалежності нашої держави. Адміністративно Україна складається з Автономної Республіки Крим, 24 адміністративних областей та двох міст державного підпорядкування (Київ, Севастополь).

В Україні налічується 453 міста, 889 селищ, 28 619 сіл, а її територія розділена на 490 адміністративних районів.

Перелік основних фізико-географічних об'єктів України.

Миси: Північна крайня точка – біля с. Грем'яч, Новгород-Сіверського району, Чернігівської області на державному кордоні з Росією – 2,22 ° півн. ш. і 33,11 ° сх.д.

Південна – мис Сарич в Криму – 44,23 ° півн.ш. і 33,44 ° сх.д.

Західна – рядом з м. Чоп, Закарпатська область – 48,05 ° півн.ш. і 22,08 ° сх.д.

Східна – с. Червона Зоря Миловського р-ну, Луганської області – 49,15 ° півн.ш. і 40,05 ° сх.д.

Відстань з півночі на південь - 893 км., а з заходу на схід - 1 316 км.

Географічні центри: географічний центр Європи – с.Ділове, Рахівського району, Закарпатської області. Україна розташована в центрально-східній частині Європи. Географічний центр України – смт. Добровеличківка, Кіровоградської області. Геодезисти - с. Мар'янівка, Черкаська область.

Моря: Чорне, Азовське.

Затоки: Ягорлицький, Тендровський, Джарилгацький, Каркінітський,

Каламітський, Феодосійський, Казантіпський, Арабатський, Обитічний, Бердянський, Сиваш

Протоки: Керченський.

Острови: о. Зміїний, о. Джарилгач, о. Долгий, о. Березань.

Півострови: Кримський, Керченський, Чонгар, Тарханкутський.

Коси: Крива, Бердянська, Арабатська стрілка, Федотова коса, коса Бірючий Острів, Тендровська.

Лимани: Будацький, Дністровський, Хаджибейський, Куяльницький, Тілігульський, Березанський, Бужський, Дніпровський, Білозьорський.

Низовини: Придніпровська, Причорноморська, Полісся, Закарпатська, Північно-Кримська.

Височини: Волинська, Подільська, Донецький Кряж, Придніпровська, хребти Середньоруської, Приазовська, Словечансько-Овруцький кряж, Тарханкутська.

Рівнини: Придеснянська, Полтавська, Прироська.

Озера: Кагул, Ялпуг, Китай, Сасик, Шагани, Алібей, Світязь, Шацькі.

Гори: Українські Карпати, Кримські.

Ріки: Дунай, Дністер, Південний Буг, Дніпро – праві притоки (Березіна, Прип'ять, Тетерів, Інгулець), ліві притоки (Десна, Сула, Ворскла, Псьол, Оріль), правий приток Дона-Сіверський Донець.

Канали: Дніпро-Донбас; Північно-Кримський; Каховський; Чаплинський; Краснознаменський; Інгулецький; Чорноморський; Красногвардійський.

Заповідники: природні–Український степовий, Кримський, Каневський, Ялтинський гірсько-лісний, Великий каньон Криму, Карадагський, Поліський; біосферні–Асканія-Нова, Карпатський, Чорноморський, Дунайський.

Природні національні парки: Шацький, Карпатський, «Синевір», «Подільські Татри», «Святі гори», ландшафтні парки Донбасу.

Заказники: пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічні сади (Нікітський в Криму), дендрологічні парки («Софіївка», «Олександрія»), Качанівський, Тростянецький .

Обласні центри:

№п\п	Область	Обласний центр, місто
1.	Одеська	ОДЕССА
2.	Миколаївська	Миколаїв
3.	Херсонська	Херсон
4.	Кіровоградська	Кіровоград
5.	Вінницька	Вінниця
6.	Запорізька	Запоріжжя
7.	Донецька	Донецьк

8.	Луганська	Луганськ
9.	Харківська	Харків
10.	Черкаська	Черкаси
11.	Сумська	Суми
12.	Київська	КИЇВ
13.	Дніпропетровська	Дніпропетровськ
14.	Житомирська	Житомир
15.	Чернігівська	Чернігів
16.	Хмельницька	Хмельницький
17.	Полтавська	Полтава
18.	Тернопільська	Тернопіль
19.	Івано-Франківська	Івано-Франківськ
20.	Рівненська	Рівне
21.	Волинська	Луцьк
22.	Чернівецька	Чернівці
23.	Львівська	Львів
24.	Закарпатська	Ужгород
25.	Крим АР	Сімферополь

Економічні райони:

№п\п	Назва районів	Області, які входять до складу економічного району
1.	Карпатський	Львівська, Івано-Франківська, Ужгородська, Чернівецька
2.	Північно-Західний	Волинська, Рівненська
3.	Подільський	Тернопільська, Хмельницька, Вінницька
4.	Столичний	Київська, Чернігівська, Житомирська
5.	Північно-Східний	Полтавська, Харківська, Сумська
6.	Центральний	Черкаська, Кіровоградська
7.	Причорноморський	Одеська, Миколаївська, Херсонська, Крим
8.	Причорноморський	Дніпропетровська, Запорізька
9.	Донецький	Луганська, Донецька

3.2 Завдання до контрольної роботи № 4

401. Україна розташована у:
 А) Південній Європі; Б) Західній Європі; В) Північній Європі;
 Г) Східній Європі; Д) займає проміжне положення між Європою і Азією.
402. Вкажіть, яка з країн є одночасно сухопутним і морським сусідом України:
 А) Словаччина; Б) Чехія; В) Білорусь; Г) Росія; Д) Молдова.

403. Вкажіть у третьому стовпчику таблиці номери ознак, за якими кожна з країн подібна до України:

Ознака	Країна	№
1) площа території	ПАР	
2) кількість населення	Єгипет	
3) тип країни за рівнем розвитку	Казахстан	
4) географічне положення відносно океану	Республіка Корея	
	Туреччина	
	Афганістан	
	Італія	
	Франція	
	Велика Британія Молдова	

404. Україна має найдовший кордон на суходолі з:

А) Грузією; Б) Білоруссю; В) Росією; Г) Польщею; Д) правильної відповіді немає.

405. Обласним центром Волинської області є:

А) Рівне; Б) Ужгород; В) Тернопіль; Г) Станіслав; Д) Луцьк.

406. Заповніть пропуски в таблиці:

Країни-сусіди України	Області, з якими вони межують
Росія	
Білорусь	
	Волинська, Львівська, Закарпатська
	Одеська, Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська
Угорщина	
Словаччина	
	Одеська, Вінницька, Чернівецька

407. У 1945 р. до складу України увійшла територія:

А) Закарпаття; Б) Західної Волині і Східної Галичини; В) Івано-Франківщини; Г) Молдавії; Д) Кримської області.

408. Визначте дату і місцевий час у Луганську, якщо у Луцьку 1-го вересня буде 23 год 45 хв:

А) 1 вересня 22 год 49 хв; Б) 2 вересня 0 год 41 хв; В) 1 вересня 0 год 41 хв; Г) 2 вересня 23 год 45 хв; Д) 1 вересня 23 год 45 хв.

409. Географічні координати української антарктичної станції „Академік Вернадський”:

А) 65° пд.ш., 65° зах.д.; Б) 75° пд.ш., 75° зах.д.; В) 68° пн.ш., 40° сх.д.; Г) 63° пд.ш., 58° сх.д.; Д) 65° пн.ш., 65° сх.д.

410. Вкажіть тип земної кори, розміщений під поверхнею більшої частини України:

А) океанічний; Б) перехідний; В) геосинклінальний; Г) материковий;
Д) рифтогенний.

411. З порід якого віку сформовані Кримські гори:

А) крейди, палеогену, неогену; Б) архею, протерозою; В) тріасу, юри, крейди; Г) антропогену; Д) кембрію, селуру, девону.

412. Найбільшою вершиною Приазовської височини є:

А) г. Могила Бельмак; Б) г. Могила Мечетна; В) г. Камула;
Г) г. Роман-Кош; Д) г. Берда.

413. Заповніть таблицю, вказавши які форми рельєфу та корисні копалини, відповідають зазначеним тектонічним структурам:

Тектонічні структури	Форми рельєфу	Корисні копалини
Український щит		
Дніпровсько- Донецька западина		
Волино-Подільська плита		
Донецька складчаста споруда		
Причорноморська западина		
Передкарпатський прогин		
Скіфська плита		

414. Типові ґрунти Українського Полісся – це:

А) чорноземи лучні; Б) сірі лісові; В) дерново-підзолисті; Г) бурі лісові;
Д) сіроземи.

415. Для середнього Придніпров'я характерні ґрунти:

А) дерново-підзолисті; Б) каштанові; В) тундрово-глеєві; Г) чорноземи;
Д) фералітні.

416. Для сухих степів характерні такі види рослинності, як:

А) злаки і різнотрав'я; Б) ковила, типчак, різнотрав'я; В) полин, типчак, ковила; Г) осока, злаки, мохи; Д) криволісся, чагарники.

417. Заповніть таблицю:

Природний комплекс	Характерні представники фауни
	Лось, косуля, олень благородний, білка, борсук
Лісостеп	
	Ховрах, полівка, хомяк, лисиця, жайворонок, перепілка
Карпати	
Кримські гори	

418. Зазначте, до якої кліматичної області належить природна зона степів:

А) гірського Криму; Б) континентальної; В) південного берега Криму;
Г) атлантико-континентальної; Д) Закарпатської.

419. Яка протока роз'єднує природні комплекси Кавказу і Криму :
 А) Керченська; Б) Босфор; В) Дарданелли; Г) Гібралтарська;
 Д) правильної відповіді немає.
420. Південна межа фізико-географічної зони мішаних лісів проходить поблизу населених пунктів:
 А) Тернопіль, Житомир, Київ; Б) Рівне, Житомир, Суми; В) Рава-Руська, Київ, Глухів; Г) Рава-Руська, Рівне, Черкаси; Д) Нестеров, Ніжин, Суми.
421. Заповніть таблицю, вписавши по п'ять областей України, розташованих у природних зонах:

Зона мішаних лісів	Лісостеп	Степ

422. Укажіть фізико-географічну провінцію за такими ознаками:
 геологічна будова визначається найглибшою тектонічною западиною Східно-європейської платформи; наявні родовища нафти й газу; температура січня становить -7°C , липня $+21^{\circ}\text{C}$; випадає 500-600 мм опадів на рік; чорноземи опідзолені та типові; спостерігається чергування широколистяних лісів з різнотравно-злаковими степовими ділянками:
 А) Дністровсько-Дніпровська височинна провінція; Б) Лівобережно-Дніпровська низовинна провінція; В) Західноукраїнська провінція; Г) Лівобережно-Дніпровсько-Приазовська провінція; Д) Дністровсько-Дніпровська північностепова провінція.
423. Спільним у природі Карпатських і Кримських гір є:
 А) утворилися у герцинську складчастість; Б) належать до середньовисоких гір; В) наявність вулканізму, як прояву сучасних ендегенних процесів; Г) спостерігається найменша кількість опадів на території України; Д) всі ріки, що починаються на їх схилах, належать до басейну Чорного моря.
424. Екологічно найнебезпечнішими галузями господарства є:
 А) торгівля і автотранспорт; Б) металургія і хімічна промисловість; В) нафтопереробка і садівництво; Г) залізничний транспорт і текстильна промисловість; Д) видобуток вугілля і легка промисловість.
425. Вкажіть фактор, що зумовив екологічні проблеми у Причорноморському економічному районі:
 А) вуглевидобуток; Б) розвиток суднобудування; В) осушення земель; Г) нераціональне зрошення земель; Д) надмірний випас худоби.

426. Ділянки угідь (лісових, степових, водних), що не вилучаються з господарського використання, на яких охороняється певна частина ландшафту або певний компонент природного комплексу (рослини, тварини, багатства надр), називають:
- А) заповідниками; Б) національними парками; В) заказниками; Г) пам'ятниками природи; Д) біосферними заповідниками.
427. Які заповідники належать до категорії біосферних:
- А) Луганський, Асканія-Нова, Поліський;
 Б) Ялтинський, Карадагський, Карпатський;
 В) Розточчя, Чорноморський, Карпатський;
 Г) Асканія-Нова, Чорноморський, Карпатський;
 Д) Дніпровсько-Орільський, Український степовий, Синевір.
428. Українці належать до мовної сім'ї:
- А) індоєвропейської; Б) алтайської; В) уральської; Г) семіто-хамітської; Д) картвельської.
429. До міст – курортних центрів належить:
- А) Макіївка; Б) Маріуполь; В) Ялта; Г) Полтава; Д) Чернігів.
430. Заповніть таблицю, вписавши природні та соціально-економічні чинники, що впливають на густоту населення України:

Природні чинники	Соціально-економічні чинники

431. Однією з характерних ознак процесу урбанізації в Україні є:
- А) найвищі темпи зростання малих міст; Б) підвищення темпів урбанізації; В) найвищі темпи зростання середніх міст; Г) найвищі темпи зростання найбільших міст; Д) швидке зменшення кількості міського населення.
432. Міста України – потужні центри видобувної промисловості:
- А) Донецьк, Запоріжжя; Б) Дніпропетровськ, Нікополь; В) Макіївка, Харків; Г) Кривий Ріг; Д) Черкаси, Новомосковськ.
433. Для якого промислового вузла характерний такий виробничий профіль: чорна металургія, вугільна промисловість, коксохімія, важке машинобудування?
- А) Дніпропетровськ; Б) Дніпродзержинськ; В) Донецьк; Г) Маріуполь; Д) Запоріжжя.
434. Основні райони вирощування картоплі в Україні зосереджені:
- А) в Степу; Б) на Закарпатті; В) у горах Криму; Г) у Приазов'ї; Д) на Поліссі.
435. Гідроелектростанцією є:

- А) Канівська; Б) Рівненська; В) Запорізька; Г) Придніпровська;
Д) Вуглегірська.

436. Заповніть таблицю, вказавши найбільші в Україні електростанції:

ТЕС	ГЕС	АЕС
А)	А)	А)
Б)	Б)	Б)
В)	В)	В)
Г)	Г)	Г)
Д)	Д)	Д)

437. Визначте країну СНД, що має запаси і видобуває сировину характерну для Нікопольського родовища в Україні:
А) Молдова; Б) Білорусь; В) Азербайджан; Г) Грузія; Д) Литва.
438. Визначте, яка ріка України є судноплавною:
А) Південний Буг; Б) Стрий; В) Трут; Г) Сула; Д) Салгир.
439. Метрополітен дії у місті:
А) Львів; Б) Харків; В) Тернопіль; Г) Одеса; Д) Сімферопіль.
440. Підприємства гірничошахтного устаткування розташовані в :
А) Чернівцях, Шостці; Б) Львові, Вінниці; В) Сумах, Одесі; Г) Києві, Дніпропетровськ; Д) Горловці, Донецьку.
441. До найбільших центрів машинобудування України, у якому розвинуте важке машинобудування, електротехнічне, енергетичне, транспортне, у тому числі літакобудування, верстатобудування, приладобудування, належить:
А) Дніпропетровськ; Б) Запоріжжя; В) Луганськ; Г) Харків; Д) Краматорськ.
442. Шинні підприємства розташовані в:
А) Маріуполі і Білій Церкві; Б) Кіровограді і Дніпропетровську;
В) Запоріжжі і Донецьку; Г) Дніпропетровську і Білій Церкві; Д) Києві і Львові.
443. Екологічні проблеми Придніпровського економічного району пов'язані з :
А) видобутком кам'яного вугілля; Б) інтенсивними лісорозробками;
В) розвитком чорної металургії; Г) зникненням цінних риб у Дніпрі;
Д) видобутком та переробкою нафти.
444. У якому економічному районі України розташована Дністровська ГЕС?:
А) Причорноморському; Б) Подільському; В) Карпатському;
Г) Північно-Східному; Д) Центральному.
445. Запишіть поняття, зміст якого розкриває дане визначення:

“ Випуск районом однорідного виду продукції, зумовлений певними природними, соціально-економічними та історичними умовами”

3.3 Завдання контрольної роботи № 5

501. Відстань між західною та східною крайніми точками України становить:
А) 893 км; Б) 960 км; В) 1 020 км; Г) 1 316 км; Д) 6 500 км.
502. Закарпаття, Північна Буковина і Південна Бесарабія увійшли до складу Радянської України у:
А) 1939 р.; Б) 1940 р.; В) 1945 р.; Г) 1954 р.; Д) 1960 р.
503. Крайня північна точка України розташована у межах економічного району:
А) Столичного; Б) Карпатського; В) Подільського; Г) Північно-Східного; Д) Донецького.
504. Території яких країн омивають моря того самого океану, що й Україну
А). Сомалі, Франції, Норвегії; Б) Словаччини, Італії, Туреччини;
В) Азербайджану, Грузії, Росії; Г) Ірану, Німеччини, Польщі;
Д) Алжиру, Венесуели, Намібії.
505. Неправильним є твердження, що у минулому частина території сучасної України входила до складу:
А) Румунії; Б) Російської імперії; В) Литовського князівства; Г) Австро-Угорщини; Д) Болгарії.
506. Територія сучасних Харківської, Сумської, Луганської областей належать до історико-географічного регіону:
А) Поділля; Б) Слобожанщина; В) Волинь; Г) Галичина; Д) Бесарабія.
507. Визначте різницю у місцевому часі між обласними центрами найменшої і найбільшої за кількістю населення області України:
А) 0 год 20 хв; Б) 1 год 40 хв; В) 0 год 47 хв; Г) 0 год 30 хв; Д) на всій території України місцевий час однаковий.
508. Довжина морських і сухопутних кордонів України становить:
А) 1/10 земного екватора; Б) 1/6 земного екватора; В) 1/2 довжини меридіана; Г) 1/10 довжини меридіана; Д) правильної відповіді немає.
509. Визначте, з якою кількістю країн межує економічний район, у якому розташована найбільша за площею область України:
А) 1; Б) 2; В) 3; Г) 4; Д) 4.
510. Геологічною ерою утворення Кримських гір є:
А) палеозойська; Б) протерозойська; В) кайнозойська; Г) мезозойська; Д) архейська.
511. У межах території України розташовані:
А) Північні Карпати; Б) Східні Карпати; В) Західні Карпати; Г) Південні

- Карпати; Д) Центральні Карпати.
512. Породи українського щита мають вік:
А) Докембрійський; Б) Неоген-антропогеновий; В) Четвертинний;
Г) Палеогеновий; Д) Юрський.
513. Найбільша інтенсивність сейсмічних явищ характерна для:
А) Кременецьких гір; Б) Вододільно-Верховинського хребта Карпат;
В) Зовнішнього пасма Кримських гір; Г) Прикарпаття; Д) Кримських гір.
514. Вулканічне походження у межах України має:
А) г.Берда; Б) г.Могила Мечетна; В) г.Карадаг; Г) г.Камула; Д) г. Бельмак-Могила.
515. Більшість території Криворізького басейну розташована в області:
А) Криворізькій; Б) Дніпропетровській; В) Черкаській; Г) Полтавській;
Д) Одеській.
516. З геологічною будовою Українського щита пов'язані родовища:
А) нафти і газу; Б) нафти і камяного вугілля; В) мінеральних вод і торфу;
Г) залізних, марганцевих, нікелевих руд. графіту, каоліну; Д) камяної і калійної солей
517. Родовища озокериту зосереджені:
А) у Дніпровсько-Донецькій западині; Б) у карпатській нафтогазоносній провінції; В) на Донбасі; Г) на Поліссі; Д) у Кримських горах.
518. Постійні вітри, характерні для території України:
А) пасати; Б) бризи; В) мусони; Г) західні вітри; Д) стокові вітри.
519. До зональних кліматоутворюючих чинників в Україні належать:
А) сонячна радіація; Б) циркуляція повітряних мас; В) характер рельєфу;
Г) процеси ґрунтоутворення; Д) правильної відповіді немає.
520. Найбільша річна амплітуда температур спостерігається:
А) Ужгород; Б) Донецьк; В) Одеса; Г) Луцьк; Д) Рівне.
521. Вкажіть ріки, які належать до басейну Азовського моря:
А) Кальміус і Молочна; Б) Дніпро і Берда; В) Молочна і Південний Буг;
Г) Кальміус і Самара; Д) Припять і Десна.
522. Територіальна забезпеченість водними ресурсами в Україні збільшується:
А) із заходу на схід; Б) із півночі на південь; В) із південного сходу на північний захід; Г) із північного сходу на південний захід; Д) не змінюється.
523. Ріки якого басейну найбільш багаті на гідроенергію
А) Полісся; Б) Карпат; В) Криму; Г) Донбасу; Д) Слобожанщини.
524. До гірського типу рік належать:
А) Сіверський Донець; Б) Сула; В) Прут; Г) Тетерів; Д) Десна.
525. Які типи ґрунтів розташовані у кримських горах

- А) каштанові і болотні; Б) чорноземи звичайні і лучні; В) сірі лісові і чорноземи типові; Г) дерновопідзолисті і солонцюваті; Д) коричневі щебенюваті і гірсько-лучні.
526. Вкажіть області України, в яких ґрунти є найродючішими:
А) Одеська і Львівська; Б) Сумська і Івано-Франківська; В) Львівська і Харківська; Г) Тернопільська і Херсонська; Д) Полтавська і Черкаська.
527. Вкажіть, у якій частині України розташовані солончаки:
А) північній; Б) західній; В) східній; Г) південній; Д) північно-західній.
528. Реліктове дерево України:
А) яливець; Б) пінія; В) тис ягідний; Г) мускатник; Д) рододендрон.
529. Яка з тварин занесена до червоної книги України
А) вовк; Б) лисиця-корсак; В) дрофа; Г) жайворонок; Д) заєць.
530. Борові ліси переважають:
А) на Поліссі; Б) у Карпатських горах; В) на яйлах Кримських гір; Г) у Лісостепу; Д) у Передкарпатті.
531. Який з видів демографічних процесів в Україні зумовив формування української діаспори
А) реєміграція; Б) відтворення населення; В) еміграція; Г) урбанізація; Д) імміграція.
532. У якому регіоні України росіяни становлять більшість населення
А) Дніпропетровська область; Б) Київська область; В) Запорізька область; Г) Республіка Крим; Д) Вінницька область.
533. Найчисленніший в Україні народ тюркської мовної групи:
А) росіяни; Б) поляки; В) євреї; Г) татари; Д) греки.
534. Поселення, в якому розташоване одне мале чи середнє промислове підприємство, називають:
А) промисловим пунктом; Б) промисловим центром; В) промисловим вузлом; Г) промисловою агломерацією; Д) промисловим районом.
535. З рухом зі сходу на захід на території України спостерігаються:
А) зростання частки видобувної промисловості; Б) підвищення густоти населення; В) підвищення ролі сільського господарства у структурі всього господарства; Г) підвищення забезпечення мінеральними ресурсами; Д) зростання частки міського населення.
536. Для якого промислового вузла характерний такий виробничий профіль: чорна металургія, вугільна промисловість, коксохімія, важке машинобудування
А) Дніпропетровськ; Б) Дніпродзержинськ; В) Донецьк; Г) Маріуполь; Д) Запоріжжя.
537. Найрозвинутішою галуззю паливної промисловості України є:
А) газова; Б) вугільна; В) торф'яна; Г) нафтова; Д) сланева.

538. Перспективними щодо нафтовидобутку в Україні є райони:
 А) Столичний і Центральний; Б) Подільський і Північно-Західний;
 В) Причорноморський і Північно-Східний; Г) Донецький і Придніпровський; Д) Карпатський і Подільський.
539. Однією з найбільших ТЕС є:
 А) Донецька; Б) Трипільська; В) Сімферопольська; Г) Ужгородська;
 Д) Тернопільська.
540. Найбільший в Україні феросплавний завод розташований в:
 А) Миколаєві; Б) Донецьку; В) Нікополі; Г) Новомосковську;
 Д) Дніпропетровську.
541. Визначте, яка технічна культура вирощується у тому самому районі України, що й озима пшениця:
 А) картопля; Б) цукровий буряк; В) льон-довгунець; Г) просо; Д) тютюн.
542. Основні райони виробництва соди в Україні:
 А) Донбас і Полісся; Б) Донбас і Придніпров'я; В) Донбас і Крим;
 Г) Крим і Полісся; Д) Закарпаття і Поділля.
543. Екологічні проблеми Придніпровського економічного району пов'язані з:
 А) видобутком каменного вугілля; Б) інтенсивними лісорозробками;
 В) розвитком чорної металургії; Г) зникненням цінних риб у Дніпрі;
 Д) видобутком та переробкою нафти.
544. Який економічний район України спеціалізується на виробництві автобусів?
 А) Карпатський; Б) Північно-Західний; В) Причорноморський;
 Г) Донецький; Д) Придніпровський.
545. У якому економічному районі України залізорудна та марганцеворудна промисловість є галузями спеціалізації
 А) Донецькому; Б) Північно-Східному; В) Столичному;
 Г) Причорноморському; Д) Придніпровському.

4 ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ СВІТУ

4.1. Загальна економіко-географічна характеристика країн світу

Економічна і соціальна географія світу вивчає розвиток і розміщення населення та господарства нашої планети. Вона виявляє різноманітність соціально-економічних зв'язків на певних територіях і у світі в цілому. Основними територіальними одиницями дослідження є вся Земля, окремі її регіони, держави та їх частини. Нині у світі можна виділити такі історико-географічні регіони:

Європа – Західна, Центральна, Східна.

Азія – Центральна, Південно-західна, Південна, Південно-Східна, Східна.

Америка – Північна, Центральна, Південна.

Африка – Північна, Центральна, Південна.

Австралія об'єднується в один регіон з Океанією.

Нині на Землі налічується понад 200 юридично і фактично незалежних держав.

Держави світу поділяються:

- **за політико-територіальними ознаками:** суверенні держави, залежні території і країни (колонії, протекторати), підопічні території, води відкритого моря і Антарктиди;

- **за площею:** Росія, Канада, Китай, США, Бразилія, Австралія, Індія..., держави-карлики (Андора, Ватикан, Монако);

- **за кількістю населення:** Китай, Індія, США, Індонезія, Бразилія, Росія, Пакистан, Бангладеш, Японія, Нігерія...;

- **за формою правління:** республіки, монархії, імперії. Королівства, емірати, султанати, князівства, герцогства, папська держава;

- **за структурою господарства:** аграрні, аграрно-індустріальні, індустріально-аграрні, індустріальні;

- **за рівнем розвитку економіки:** країни “Великої сімки”, інші країни менш розвинуті в економічному відношенні.

Нині у світі налічується понад 4 тис. міжнародних організацій. Найбільшою міжнародною організацією, до якої входить більшість країн світу, є Організація Об'єднаних Націй (ООН), далі – Європейський Союз (ЄС), Політичне і економічне об'єднання країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), Північноамериканський договір про вільну торгівлю (НАФТА), Організація Африканської Єдності (ОАЕ), Організація Північноатлантичного договору (НАТО), Співдружність Незалежних Держав (СНД), комітет з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), Міжнародний Банк Реконструкції і Розвитку (МБРР), Рада Безпеки (РБ), Міжнародне Агентство з атомної енергетики (МАГАТЕ), Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК) та інші.

4.2 Характеристика країн за таким планом:/країна за вибором/

План характеристики держав:

1. Назва країни, столиця та її кордони. 2. Географічне положення:

а) частина світу; б) положення стосовно моря (приморська, острівна, півострівна, внутріконтинентальна); в) історико-географічний регіон (Північна Європа, Східна Європа, південно-Західна Азія тощо).

3. Тип країни за:

а) формою правління (республіка, монархія абсолютна, конституційна тощо); б) державним устроєм (унітарна, федеративна, конфедеративна) в) рівнем економічного розвитку (країна великої сімки, перехідної

економіки тощо).

4. Природні умови та ресурси (рельєф, корисні копалини, кліматичні, водні, біологічні).
5. Населення (демографічна ситуація, тип відтворення населення, переважаюча раса, народи. Мовна сім'я та група, релігія).
6. Тип економічної структури (аграрний, аграрно-індустріальний, індустріальний, постіндустріальний).
7. Галузі міжнародної спеціалізації та основна промислова продукція.
8. Галузі міжнародної спеціалізації та основна сільськогосподарська продукція.
9. Домінуючі види транспорту. 10. Найбільші міста. 11. Головні економічні, політичні, соціальні та екологічні проблеми.
12. На контурній карті виконати завдання: 1,4,10

4.3 Завдання контрольної роботи № 6

601. Вкажіть правильне співвідношення "країна – регіон „:;
А) Намібія – Південна Африка; Б) Єгипет – Східна Африка;
В) Марокко – Центральна Африка; Г) Чад – Південна Африка; Д) ПАР – Західна Африка.
602. Державою Південної Азії є:
А) Туреччина; Б) Китай; В) КНДР; Г) Індія; Д) Сирія.
603. Яка держава не належить до країн Аравійського півострова?
А) ОАЕ; Б) Кувейт; В) Катар; Г) Оман; Д) Іран.
604. Країна, що перебуває під владою іншої держави, вона позбавлена політичної і економічної самостійності, ще й керується на підставі спеціальних законів, - це:
А) колонія; Б) протекторат; В) підопічна територія; Г) метрополія;
Д) анклав;
605. Яка з країн Європи об'єдналася у 90-ті роки ХХ ст.?:
А) Польща; Б) ФРН; В) Велика Британія; Г) Росія; Д) Молдова.
606. Острів Корсіка належить до території країни:
А) Франції; Б) Італії; В) Іспанії; Г) Греції; Д) Туреччини.
607. Країна, яка не є членом великої сімки:
А) Франція; Б) Німеччина; В) Іспанія ; Г) Канада; Д) Велика Британія.
608. Країни якого регіону належать до розвинутих?:
А) Андські країни; Б) Північної Європи; В) Східної Африки;
Г) Центральної Америки і Вест-Індії; Д) Південно-Східної Азії.
609. До постсоціалістичних держав (з перехідною економікою) не належать:
А) Киргизія; Б) Польща; В) Куба; Г) Словаччина; Д) Словенія.

610. Основними економічними проблемами африканських країн є:
А) _____; Б) _____;
В) _____; Г) _____; Д) _____.
611. За формою правління Велика Британія:
А) конституційна монархія; Б) теократична монархія; В) абсолютна монархія; Г) республіка; Д) джамахірія.
612. Унітарною країною є:
А) Чилі; Б) США; В) Мексика; Г) Росія; Д) Аргентина.
613. До якої організації належать країни Південно-Східної Азії?:
А) АСЕАН; Б) ЮНЕСКО; В) ОАД; Г) СНД; Д) АНЗІУС.
614. Яка з країн є членом Європейського Союзу?:
А) Швейцарія; Б) Греція; В) Албанія; Г) Туреччина; Д) Росія.
615. Організація ОПЕК об'єднує:
А) країни Близького Сходу; Б) виробників сільськогосподарської продукції; В) країни Азії; Г) країни-експортери нафти; Д) країни-виробники кави.
616. Суверенною є держава, яка:
А) має політичну незалежність й самостійність у внутрішніх і зовнішніх справах; Б) адміністративно-територіальний устрій якої припускає єдину законодавчу й виконавчу владу; В) в якій крім єдиних законів і органів влади, існують законодавчі, виконавчі і судові органи на окремих територіях (республіках, провінціях, штатах тощо); Г) главою держави є імператор, король, емір, князь та інші, а верховна влада передається у спадщину; Д) підкоряється іншій державі.
617. Яка мова має статус офіційної в Організації Об'єднаних Націй?:
А) норвезька; Б) іспанська; В) іврит; Г) грецька; Д) українська.
618. Ресурсозабезпеченість – це:
А) сукупність усіх природних ресурсів на території країни;
Б) кількість ресурсів, що споживаються протягом року;
В) співвідношення між загальногеологічними і розвіданими запасами корисних копалин; Г) співвідношення між запасами природних ресурсів і розмірами їх використання; Д) увесь об'єм мінеральних і земельних ресурсів на території країни.
619. Вкажіть державу, яка має найбільші лісові ресурси:
А) Іспанія; Б) Україна; В) Вірменія; Г) Іран; Д) Канада.
620. Країнами, які збільшують суходіл за рахунок території моря є:
А) Китай, Монголія; Б) Нова Зеландія, Австралія; В) Болгарія, Румунія; Г) Росія, Україна; Д) Нідерланди, Японія.
621. Які види енергії належать до альтернативних?:
А) сонячна енергія; Б) теплова енергія; В) енергія припливів;

- Г) ядерна енергія; Д) енергія вітру.
622. Виробник опрісненої морської води у світі?:
А) Руанда; Б) Кувейт; В) Беліз; Г) Чад; Д) Сінгапур.
623. Континент де в земельному фонді дуже переважають луки і пасовища?:
А) Євразія; Б) Північна Америка; В) Африка; Г) Південна Америка;
Д) Австралія.
624. У структурі світового земельного фонду серед сільськогосподарських угідь переважають:
А) сади й виноградники; Б) луки; В) пасовища; Г) рілля; Д) деревні насадження.
625. Порівняйте забезпеченість природними ресурсами різних складових Світового океану:

Ресурси	Тихий океан	Атлантичний океан	Північний Льодовитий океан	Індійський океан
Мінеральні				
Рибні				
Рекреаційні				

626. У Північній Америці основним курортним районом є:
А) п-ів Аляска; Б) Карибські о-ви; В) Панамський канал; Г) гори Кордільєри; Д) Великий каньйон.
627. Найбільша кількість природоохоронних територій в Африці:
А) заказники; Б) природні заповідники; В) пам'ятники природи;
Г) національні парки; Д) біосферні заповідники.
628. Постійне населення відсутнє:
А) на Гавайських о-вах; Б) на о. Гренландія; В) у Антарктиді;
Г) у Кавказьких горах; Д) на Канадському Арктичному архіпелазі.
629. Які дані не використовують для характеристики демографічної ситуації в країні?
А) віко-статєва структура населення; Б) частка осіб пенсійного віку;
В) міграційна рухливість населення; Г) густота населення;
Д) народжуваність.
630. Вкажіть регіон світу з найбільшою кількістю населення:
А) Західна Європа; Б) Північна Америка; В) Австралія й Океанія;
Г) Латинська Америка; Д) Східна Азія.
631. Найбільша тривалість життя в Африці?
А) ЦАР; Б) Марокко; В) Чад; Г) Руанда; Д) Сомалі;
632. Найбільше представників монголоїдної раси проживає в:
А) Європі; Б) Азії; В) Африці; Г) Північній Америці; Д) Антарктиді.
633. Демографічний вибух характерний для країн:
А) Східної Європи; Б) групи переселенського капіталізму;

- В) Австралії й Океанії; Г) Північної Америки; Д) Азії та Африки.
634. Найбільші показники середньої тривалості життя характерні для:
А) Японії; Б) Індії; В) Австралії; Г) Швеції; Д) Китаю.
635. Найбільша кількість віруючих сповідує національну релігію:
А) індуїзм; Б) іудаїзм; В) синтоїзм; Г) іслам; Д) фетишизм.
636. До найбільшої мовної сім'ї належить:
А) китайсько-тибетська; Б) кавказька; В) індоевропейська;
Г) алтайська; Д) уральська.
637. Зовнішньою міграцією є:
А) переселення із села у місто; Б) переїзд на освоєвані землі;
В) переселення із села у місто і переїзд на освоєвані землі;
Г) переселення з району у район; Д) переїзд в іншу країну.
638. Якщо мешканець України переїхав на постійне місце проживання до Великої Британії, то такий рух матиме назву:
А) зовнішньої міжконтинентальної міграції; Б) маятникової міграції;
В) внутрішньої міграції; Г) зовнішньої внутрішньоконтинентальної міграції; Д) правильної відповіді не має.
639. Визначте основний фактор, що зумовив міграцію у 40-х рр. XX ст. після поділу єдиної Індії на сучасну Індію, Пакистан й Бангладеш:
А) економічний; Б) екологічний; В) релігійний; Г) фінансовий;
Д) правильної відповіді не має.
640. Найвищий рівень урбанізації характерний для країн:
А) Західної Європи; Б) Карибського басейну; В) Південної Америки;
Г) Австралії; Д) країн Східної Європи.
641. До країн, що позбавилися власної ядерної зброї, належить:
А) Україна; Б) Росія; В) США; Г) Франція; Д) Китай.
642. Більшість підприємств обробної промисловості Латинської Америки сконцентрована в країнах:
А) Аргентина, Бразилія, Мексика; Б) Бразилія, Венесуела, Куба;
В) Парагвай, Уругвай, Чилі; Г) Болівія, Колумбія, Еквадор; Д) Суринам, Гайана, Парагвай.
643. Яка країна найбільше у світі витрачає коштів на науково-дослідні роботи ?:
А) Італія; Б) Таїланд; В) Росія; Г) США; Д) Австралія.
644. Європейська країна, що не має виходу до моря: столиця – не найбільше місто країни; національний склад неоднорідний; розвинуті точне машинобудування, фармацевтика, харчова промисловість; підтримує постійний політичний нейтралітет:
країна _____; **столиця** _____;
регіон _____.

645. Напівострівна країна, монархія, член ЄС та НАТО. У минулому – велика колоніальна держава. Економіка держави характеризується розвитком машинобудування та вирощуванням цитрусових:

країна _____; **столиця** _____;
регіон _____.

4.4 Завдання контрольної роботи № 7

701. Які з наведених країн є європейськими?

А) Норвегія і Нова Зеландія; Б) Уругвай і Словенія; В) Австрія і Ліхтенштейн; Г) Грузія і Сан-Марино; Д) Італія і Казахстан.

702. У Північній Європі розташована:

А) Франція; Б) Данія; В) Іспанія; Г) Польща; Д) Естонія.

703. Держава, що не належить до країн Закавказзя:

А) Сирія; Б) Грузія; В) Вірменія; Г) Азербайджан; Д) належать усі.

704. Держава, столицею якої є місто Астана:

А) Киргизія; Б) Молдова; В) Туркменістан; Г) Казахстан; Д) Афганістан.

705. Австрія, Монголія, Непал, Чад, Чехія належать до країн:

А) приморських; Б) півострівних; В) островних;
Г) внутрішньоконтинентальних; Д) морських.

706. Маріанські острови перебувають під опікою ООН, яку здійснює країна:

А) Нова Зеландія; Б) Австралія; В) Індонезія; Г) США; Д) Японія.

708. Які міста є столицями країн Латинської Америки?

А) Рабат і Монтевідео; Б) Бразилія і Аддіс-Абеба; В) Ріо-де-Жанейро і Сантьяго; Г) Ліма і Кито; Д) Каракас і Маніла.

709. Яка з країн об'єдналася у 90-ті роки XX ст.?

А) Польща; Б) ФРН; В) Велика Британія; Г) Росія; Д) Молдова.

710. Країна світу, яка у XIX ст. отримала незалежність:

А) Ізраїль; Б) Мадагаскар; В) Східний Тимор; Г) Нова Зеландія;
Д) Нігерія.

711. Які країни утворилися у 1991 році після розпаду єдиної Югославії?

А) _____; Б) _____; В) _____; Г) _____; Д) _____.

712. Яка держава належить до країн переселенчеського капіталізму?

А) Нова Зеландія; Б) Сінгапур; В) Японія; Г) Південна Корея;
Д) Бразилія.

713. До нових індустріальних країн не належить:

А) Республіка Корея; Б) Тайвань; В) Сянган (Гонконг); Г) Сінгапур;
Д) Північна Корея.

714. Яка з держав є монархією?

А) Велика Британія; Б) Португалія; В) Єгипет; Г) Суринам; Д) Франція

715. До країни, яка є теократичною монархією, належить:

- А) Велика Британія; Б) Ватикан; В) Іспанія; Г) Китай; Д) Японія.
716. Держава, в якій монарха обирають на п'ятирічний термін:
А) Велика Британія; Б) США; В) Японія; Г) ОАЕ; Д) Оман.
717. Федеративною країною є:
А) Аргентина; Б) Польща; В) Чехія; Г) Данія; Д) Алжир.
718. Виберіть наймолодшу федеральну одиницю США, яка увійшла до складу країни у _____ р., є _____:
А) 1917 р.; 1) Мічиган
Б) 1945 р.; 2) Гаваї
В) 1959 р.; 3) Калафорнія
Г) 1968 р.; 4) Флорида
Д) 1980 р.; 5) Техас
719. Визначте акваторію Світового океану, яка є великим районом видобутку нафти і газу:
А) Велика Австралійська затока; Б) Гудзонова затока; В) Перська затока; Г) Біскайська затока; Д) Бенгальська затока.
720. Наведіть приклади раціонального природокористування:
А) _____; Б) _____; В) _____; Г) _____; Д) _____.
721. Вкажіть райони перспективного використання сонячної енергії у країнах СНД:
А) Передкавказзя, Середня Азія, Південна Україна; Б) Середній Сибір, Білорусь, Далекий Схід; В) півострів Камчатка, Закавказзя, Північний Казахстан; Г) Кольський півострів, Прибалтика, Прикаспійська низовина; Д) Ставропольський край, Крим, Казахстан, Сахалін.
722. На яку мінеральну сировину найбільш багата Австралія?
А) боксити; Б) олово; В) хром; Г) калійні солі; Д) фосфорити.
723. Нині у паливно-енергетичному балансі світу збільшується частка:
А) нафти і газу; Б) вугілля; В) торфу; Г) атомної енергії; Д) деревини.
724. Який з видів паливних ресурсів утворюється неорганічним шляхом?
А) вугілля; Б) уран; В) торф; Г) газ; Д) залізна руда.
725. Світові вугільні ресурси зосереджені в:
А) Африці, Азії, Південній Америці; Б) Австралії, Північній Америці, Південній Америці; В) Азії, Європі, Північній Америці; Г) Антарктиді, Азії; Д) Європі, Азії, Антарктиді.
726. Скільки нині видів мінеральних ресурсів освоїло людство?
А) 50 видів; Б) 100 видів; В) 130 видів; Г) 150 видів; Д) 500 видів.
727. У якій країні найбільше водних ресурсів?
А) Канаді; Б) Іспанії; В) Ірані; Г) Намібії; Д) Нігері.
728. Країнами, які збільшують свій суходіл за рахунок території моря, є:
А) Китай, Монголія; Б) Нова Зеландія, Австралія; В) Болгарія, Румунія;

- Г) Росія, Україна; Д) Нідерланди, Японія.
729. Країна, яка збільшила територію свого суходолу приблизно на 40%, побудувавши систему дамб:
А) Нова Зеландія; Б) Уругвай; В) Індонезія; Г) Нідерланди; Д) Франція.
730. Для лісів північного лісового поясу планети характерне таке співвідношення порід:
А) 1/3-хвойні, 2/3-листяні; Б) 1/3-хвойні, 1/3-листяні, 1/3-вічнозелені;
В) 2/3-хвойні, 1/3-листяні; Г) 2/3-хвойні, 1/3-вічнозелені; Д) 1/2-хвойні, 1/2-листяні.
731. Оздоровчим курортом на мінеральних водах в Європі є:
А) Париж; Б) о. Сицилія; В) Шотландія; Г) Карлові Вари; Д) гори Піренеї.
732. Найбільша кількість природоохоронних територій представлена в Африці :
А) заказниками; Б) природними заповідниками; В) пам'ятками природи; Г) національними парками; Д) біосферними заповідниками.
733. У Африці провідними районами для рекреаційної діяльності є:
А) озеро Чад; Б) Сейшельські острови; В) ріка Конго; Г) узбережжя Червоного моря; Д) о. Мадагаскар.
734. Найбільші показники середньої тривалості життя характерні для:
А) Японії; Б) Індії; В) Австралії; Г) Швеції; Д) Китаю.
735. У якій країні кількість населення нині стала меншою порівняно з серединою XVIII ст?
А) Україні; Б) Шрі-Ланці; В) Мексиці; Г) Ірландії; Д) Швейцарії.
736. Частка представників негроїдної раси у загальній кількості населення світу становить:
А) 0,3%; Б) приблизно 7,5%; В) менше 15%; Г) приблизно 35%;
Д) більше 40%.
737. У якій країні найменша частка населення зайнята у сільському господарстві?
А) Болгарії; Б) Росії; В) Непалі; Г) Індонезії; Д) Канаді.
738. Вкажіть відповідність між країною та найбільшим містом, розташованим на її території:
А) Росія;	1) Стамбул
Б) Канада;	2) Йоганнесбург
В) Марокко;	3) Санкт-Петербург
Г) ПАР;	4) Ріо-де-Жанейро
Д) Туреччина;	5) Торонто
Е) Бразилія.	6) Касабланка
739. Групові форми розселення сільського населення не характерні для

районів:

- А) зрошувального землеробства; Б) кочового скотарства;
В) високоінтенсивного землеробства; Г) інтенсивного м'ясо-молочного тваринництва; Д) високотоварного монокультурного землеробства.
740. Вкажіть район, що спеціалізується на вирощуванні арахісу, какао-бобів, виробництві пальмової олії:
А) Центральна Америка; Б) північне узбережжя Африки; В) Амазонська низовина; Г) Піренейський півострів; Д) узбережжя Гвінейської затоки.
741. Який район розвинутого плантаційного господарства спеціалізується на виробництві кави, бананів і цукрової тростини?
А) Центральна Америка; Б) північне узбережжя Африки; В) Ла-Платська низовина; Г) Малаккський півострів; Д) Скандинавські країни.
742. Визначте три країни Європи, які є лідерами світового торгового флоту за тоннажем суден на початку ХІХ ст.:
А) Іспанія; Е) Кіпр;
Б) Велика Британія; Є) Нідерланди;
В) Німеччина; І) Норвегія;
Г) Греція; Ж) Португалія;
Д) Данія; З) Франція.
743. Морський порт Рас-Танура є найбільшим у світі - спеціалізованим портом з експорту:
А) універсальним портом; Б) спеціалізованим портом з експорту нафти;
В) спеціалізованим портом з експорту вугілля; Г) спеціалізованим портом з експорту залізної руди; Д) спеціалізованим портом з експорту бавовняних тканин.
744. Європейська унітарна республіка, має багату історію та рекреаційні ресурси і є однією з найпопулярніших серед туристів; виробляє та експортує автомобілі, промислове устаткування, хімікати, вироби легкої промисловості, овочі, фрукти, цитрусові, вина, є світовим лідером з вирощування винограду:
країна _____;
столиця _____;
регіон _____.
745. Унітарна південноамериканська республіка, що володіє великими покладами мідних руд, які експортує; морський транспорт забезпечує значну частину не тільки зовнішніх, але і внутрішніх перевезень, розвинуте риболовство:
країна _____;
столиця _____;
регіон _____.

5 КОРОТКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ

1. *Атоли* – плоскі невисокі коралові острови, що виникають на вершинах згаслих підводних вулканів, утворюючи кільце з мілководною лагуною всередині
2. *Бізнес* – власна справа, яка дає дохід окремій людині чи колективу людей: комерційна, підприємницька діяльність особи чи групи осіб.
3. *Буддизм* – релігія, що ґрунтується не на вірі в Бога, а на вірі в Будду – просвітленого, яким за певних обставин може стати будь-хто, якщо звільнить душу від страждань, викликаних нездійсненими бажаннями.
4. *Бюджет* – розрахунок прибутків і видатків держави або певної організації(родини) за визначений час.
5. *Бархани* – піщані горби серповидної форми, які трапляються в пустелях і утворюються внаслідок роботи вітру.
6. *Валова продукція* – загальний обсяг виробництва продукції в грошовому вимірі окремого підприємства або галузі господарства за певний період.
7. *Валовий внутрішній продукт (ВВП)* – сума вартості всього, що вироблено на території даної країни за певний період.
8. *Валовий національний продукт (ВНП)* – прибуток держави, до якого входить вартість товарів і послуг, вироблених і наданих національними, підприємствами, організаціями і приватними особами.
9. *Водоспад* – уступ складений твердими гірськими породами, з якого спадає вода.
10. *Галузева структура господарства* – поділ господарства країни на складові частини – галузі.
11. *Господарство* – складна система галузей матеріального виробництва і невиробничої сфери: виробництво, трудові ресурси, фінанси, природні ресурси.
12. *Ґрунт* – це складне природне утворення, що виникає в результаті змін гірських порід під впливом організмів, сонячного тепла і світла.
13. *Демографія* – наука, що досліджує динаміку населення, його відтворення, статеву-вікову структуру, тощо.
14. *Демографія* – наука, що досліджує динаміку населення, його відтворення, статеву-вікову структуру, тощо.
15. *Дюни* – піщані горби, чи пасма, які утворюються на берегах морів, озер та річок під дією вітру.
16. *Економіка* – 1) наука, яка вивчає фінансово-матеріальний аспект господарської діяльності людей 2) сукупність соціально-виробничих відносин 3) господарське життя, стан господарства(країни, регіону та інше) 4) господарська і фінансова діяльність.
17. *Експорт* – вивіз товарів з країни або регіону.

18. *Ефективність виробництва* – один із найважливіших показників розвитку господарства країни, відношення корисного результату до витрат на його одержання.
19. *Етнос (народ)* – історично сформована на певній території спільнота людей, які мають власну мову, культуру, менталітет, розуміння своєї єдності та розвинуте почуття самовідданості.
20. *Євро* – спільна валюта більшості країн Європейського Союзу, введена в обіг у 1999 році.
21. *Європейська економічна зона (ЄЕЗ) або Європейський економічний простір (ЄЕП)* – зона вільного руху товарів, послуг, капіталів і робочої сили, що включає в себе країни ЄС і країни Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), крім Швейцарії. ЄЕЗ не поширюється на риболовлю та сільське господарство.
22. *Імпорт* – ввезення товарів у країну з інших країн.
23. *Інфляція* – постійне підвищення цін внаслідок зростання не забезпеченої реальними товарами маси грошей в обігу.
24. *Іслам (від арабського-покірність)* – релігія, що ґрунтується на вірі в єдиного всемогутнього бога Аллаха Мухаммеда.
25. *Конфедерація* – союз держав, що об'єднуються для розв'язання певних політичних чи воєнних цілей, зберігаючи при цьому самостійність.
26. *Кліматичні пояси* – широтні смуги, кожна з яких має порівняно однорідний клімат
27. *Меліорація* – цілеспрямоване поліпшення довкілля господарськими заходами.
28. *Мито* – податок, сплачуваний за перевезення товарів через кордон.
29. *Монополія* – виключне право на щось, панування в якійсь галузі господарства певної фірми, підприємства чи держави.
30. *Міжнародні організації* – це специфічна форма міжнародних відносин, що включає в себе принаймні три держави, які мають узгоджену мету діяльності, міжнародні органи.
31. *Менталітет* – образ мислення, характер народу.
32. *Мегалополіс* – злиття міських агломерацій та створення суцільного ареалу міського населення.
33. *Науково-технічна революція (НТР)* – бурхливий розвиток науки і перетворення її в безпосередньо продуктивну силу.
34. *Національний дохід* – вартість створена за рік господарством країни, з урахуванням матеріальних затрат на її створення.
35. *Оазис* – ділянка в пустелі з багатою рослинністю, зумовлена близькістю ґрунтових чи підземних вод.

36. *Океанографія* – наука, яка вивчає фізичні та хімічні властивості водного середовища, закономірності процесів і явищ у Світовому океані, взаємодію океану з атмосферою і суходолом.
37. *Ойкуменополіс* – єдине всесвітнє місто майбутнього
38. *Політична карта* – географічна карта, яка дає територіальну характеристику світу, материків або великих географічних територій.
39. *Податок* —обов'язковий, індивідуально безоплатний платіж, що стягується органами державної влади різних рівнів з юридичних осіб й фізичних осіб з метою фінансового забезпечення діяльності держави й (або) муніципальних утворень.
40. *Політико-географічне положення* – це положення країн щодо інших з точки зору їх загальнополітичних, економічних і військово-стратегічних інтересів, їхньої масштабності, стабільності, надійності, перспективності.
41. *Приватизація* – перехід державної чи іншої власності у приватну шляхом купівлі або безплатної передачі.
42. *Продуктивність праці* – показник трудової діяльності людей, що вимірюється кількістю продукції, яку виготовляє за одиницю часу один працівник, або кількість часу, витраченого на виготовлення одиниці продукції.
43. *Продукція* – усе, що виробляє і випускає у сферу споживання господарський об'єкт.
44. *Протекторати* – державні утворення, що делегують свої права суверенній державі.
45. *Природні зони* – основні зональні ПК, що розрізняється за співвідношенням тепла і вологи.
46. *Псевдоурбанізація* – зростання населених міст за рахунок неконтрольованого притоку безробітних, що створює соціально-економічні проблеми.
47. *Ринок, ринкова система господарювання* – система відносин між виробниками і споживачами продукції чи послуг, яка базується на об'єктивних економічних законах.
48. *Релігія* – світогляд і світовідчуття, виражене в певній формі, яке ґрунтується на вірі в реальне існування надприродного.
49. *Світове господарство* – сукупність національних господарств, пов'язаних між собою міжнародним поділом праці.
50. *Соціальна географія* – галузь географії, що досліджує територіальну організацію соціальних структур у конкретних природних і суспільно-історичних умовах.
51. *Сальдо міграції* – різниця між кількістю населення, що емігрувало з країни, кількістю населення, що іммігрувало в країну.

52. *Статеві-вікова структура населення* – важливий економіко-демографічний показник, який дає змогу прогнозувати кількість населення і відповідно трудові ресурси.
53. *Тайфун* – «сильний вітер», спустошливий тропічний ураган.
54. *Територіальна структура господарства* – поділ господарства країни або її економічних районів на окремі чітко виражені територіальні елементи (зони, райони, області, промислові центри, вузли та інше).
55. *Товар* – продукт, призначений для продажу.
56. *Течії* – горизонтальне переміщення водних мас в океанах і морях у певному напрямку.
57. *Транспортний вузол* – пункт, де сходяться, перетинаються, розгалужуються не менш як дві-три лінії одного або двох видів транспорту.
58. *Трудові ресурси* – частина населення, яка досягла працездатного віку. У міжнародній практиці – працездатне населення віку від 15 до 65 років.
59. *Тоталітарний режим* – це спосіб організації державної влади, за яким здійснюється монопольний контроль над усіма сферами життя суспільства і над особистістю.
60. *Урожайність* – кількість сільськогосподарської продукції в центнерах на 1 гектар посівної площі.
61. *Утилізація* – використання, переробка відходів.
62. *Урбанізація* – процес зростання міст і міського населення, підвищення ролі міст у житті суспільства та поширення міського способу життя.
62. *Фірма* – господарське, торгівельне або промислове підприємство.
63. *Федерація* – союзна держава, до якої входять самоврядні території, що мають певну політичну і економічну самостійність.
64. *Християнство* – релігія, що ґрунтується на вірі в Ісуса Христа, як Боголюдини, Спасителя, Триєдиного Божества.
65. *Целюлоза* – подрібнена і хімічно оброблена деревна маса.
66. *Широтна зональність* – послідовна зміна ПК від екватора до полюса.
67. *Щити* – виступи кристалічного фундаменту з під пухких осадових порід.

Література

Основна література

1. Пестушко В.Ю., Сасіхов В.О., Уварова Г.Є. Географія материків і океанів: Підручник для 7 класу середн.шк .. - К.: Абрис, 2003. -376с.
2. Шищенко П.Г., Фізична географія України: підручник для 8 класу загальноосвітн. Навч. Закладів - К.: Зодіак - ЕКО, 2005. -256с.: Іл., Карти.
4. Масляк П.О., Економічна і соціальна географія України: Підручник для 9 класу загальноосвітн. навч. закладів. -: Педагогічна преса, 2005.-288с.: іл. карти
5. Яценко В.Б. Економічна і соціальна географія світу. 10 кл., К.: Форум, 2004. - 351с.

Додаткова література

6. Байназаров А.М., Кандиба Ю.І. Географія: Довідник старшокласника та абітурієнта.-Харків: «ТОРСІНГ» ПЛЮС », 2006. - 352с.
7. Губарев В.К. Географія світу: Довідник школяра и студента. - Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. - 576с.
8. Губарев В.К. Географія України: Довідник школяра и студента. - Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2006. - 416с.
9. Шматко О.Є., Байназаров А.М., Практичний довідник-Харків: ФОП Співак Т.К., 2009. - 426с.
10. Гаврилик-Титар Н.М. Економічна і соціальна географія України. Опорні схеми для учнів 8 кл., СМП «Астон». - Тернопіль, 2003. -84с.
11. Гаврилик-Титар Н.М. Економічна і соціальна географія України. Опорні схеми для учнів 9 кл., СМП «Астон». - Тернопіль, 2003. -88с.
12. Гаврилик-Титар Н.М. Економічна і соціальна географія України. Опорні схеми для учнів 10 кл., СМП «Астон». - Тернопіль, 2005. -92с.
13. Склярєнко В.М., Іовлева Т.В., Мірошнікова В.В., Панкова М.О., Повна енциклопедія України, Харків: Фоліо, 2006. - 463с.
14. Атлас, Географія України (фізичний), 8 кл., К.: ДІВП «Картографія», 2000-2003рр.-47с.
15. Атлас, Соціальна і економічна географія України (економічний), 9 кл., К.: ДІВП «Картографія», 2006р.-32с.
16. Шматко О.Є. Географія: Експрес-підготовка / О.Є.Шматько, О.І.Грінченко, Н.В.Свір. - К.: Видавництво «Літера ЛТД», 2009. - 240с.

Перелік основних фізико-географічних об'єктів світу.

Європа

Височини	Тіманський Кряж, Середньоросійська, Валдайська, Смоленсько-Московська, Волино-Подільська, Донецький Кряж, Ставропольська, Загальний Сирт
Вулкани	Гекла, Везувій, Етна, Стромболі, Санторін
Гори	Пай-Хой, Хібіни, Скандинавські, Пенінські, Піренеї, Рейнські-Сланцеві, Альпи, Апенніни, Судети, Карпати, Динарські, Родопські, Балкани, Кримські, Урал
Затоки	Печорська губа, Чеська губа, Мезенська губа, Двінська губа, Онезька губа, Кандалакшська губа, Ботнічна, Фінська, Ризька, Брістольська, Біскайська.
Моря	Баренцеве, Біле, Гренландське, Норвезьке, Північне, Ірландське, Середземне, Тірренське, Адріатичне, Іонічне, Егейське, Мармурове, Чорне, Азовське.
Миси	Бажання, Канін Ніс, Рока
Низовини	Мещерська, Поліська, Північно-Німецька, Північно-Французька, Північно-Дунайська(Угорська), Нижнє-Дунайська, Азово-Причорноморська, Куринська, Прикаспійська, Прикубанська
Озера	Онезьке, Ладозьке, Чудське, Псковське, Ільмень, Женевське, Балатон, Ельтон, Баскунчак
Острови	Земля Франца-Йосипа, Нова Земля, Вайгач, Кологуєв, Шпіцберген, Ведмежий, Ісландія, Фарерські, Оркнейські, Гебридські, Ірландія, Великобританія, Корсика, Сардинія, Сицилія, Ліпарські, Мальта, Крит
Півострови	Канін, Кольський, Рибачий, Скандинавський, Ютландія, Бретань, Піренейський, Аппенінський, Балканський, Пелопоннес, Кримський, Керченський
Протоки	Маточкин Куля, Карські ворота, Югорський куля, Скагеррак, Каттегат, Великий Бельт, Па-де-Кале, Ла-Манш, Гібралтарська, Мессинська, Дарданелли, Босфор, Керченський
Ріки	Печора, Північна Двіна, Онега, Нева, Західна Двіна, Німан-(права притока: Вілія, Вісла, Одер, Ельба, Рейн, Темза, Сена, Луара, Гарроне, Рона, Дунай, Дністер, Південний Буг, Дніпро _ (правої притоки: Прип'ять, Тетерів, Інгулець, ЛПВІ: Сож, Десна, Сулла, Ворскла, Дон (Північний Донець), Кубань, Терек, Кума, Волга (Ока, Москва, Клязьма), Урал

Азія

Вулкани	Демавенд, Кракатау, Фудзіяма, Ключевська сопка.
Гори	Кавказ, Памір, Гімалаї, Тянь-Шань, Алтай, Саяни, Яблуневий хребет, Сіхоте-Алінь, Верхоянський, хребет Черського.
Затоки	Перська, Аденська, Бенгальська, Сіамська, Петра Великого, Шеліхова, Анадирський, Бухта Тіксі.
Канали	Каракумський, Суецький
Моря	Червоне, Аравійське, Південно-Китайське, Східно-Китайське, Жовте, Японське, Охотське, Берингове, Чукотське, Східно-Сибірське, Лаптевих, Карське
Миси	Челюскін, Піай, Дежнева.
Низовини	Західно-Сибірська, Туранська, Месопотамська, Індогоанська, Колімо-Індігирська, Турфанська западина.
Озера	Байкал
Острови	Кіпр, Цейлон, Андаманські, Великі Зондські, Суматра, Ява, Калімантан, Малі Зондські, Тимор, Філіппінські, Тайвань, Японські, Курильські, Сахалін, Новосибірські, Північна Земля.
Плоскогір'я	Мало-Азійське, Аравійське, Іранське, Декан, Тибет, Казахський дрібнопісковик.
Півострови	Мангішляк, Мала Земля, Аравійський, Індостан, Індокитай, Малакка, Корея, Камчатка, Чукотський, Таймир, Ямал.
Протоки	Баб-ель-Мандебська, Малаккська, Зондська, Корейська, Лаперуза, Татарський, Берингова, Лаптева.
Пустині	Кизилкум, Каракум, Іранська, Аравійська, Такла-Макан. Гобі.
Ріки	Тигр, Євфрат, Інд, Ганг, Брахмапутра, Меконг, Янцзи, Хуанхе, Амур, Коліма, Лена, Єнісей, Ангара, Об, Сирдар'я, Амудар'я.

Австралія

Гори	Великий Вододільний Хребет, Австралійські Альпи
Затоки	Карпентарія, Велика Австралійська
Моря	Тиморське, Тасманово, Коралове, Арафурське
Миси	Йорк, Стіп-Поінт, Південно-Східний, Байрон
Озера	Ейр
Острови	Тасманія, Нова Земля
Півострови	Кейп-Йорк, Арнемленд
Пустині	Велика Піщана, Велика Пустеля Вікторія
Ріки	Куперс-Крик, Муррей (Дарлінг)

Африка

Вулкани	Камерун, Кенія, Кіліманджаро
Гори	Атласські, Тібесті, Драконові, Абиссинские
Затоки	Гвінейська, Аденська
Моря	Середземне, Червоне
Миси	Ель-Аб'яд, Альмади, Голковий (Агульяс), Рас-Хафун
Озера	Чад, Тана, Вікторія, Танганьїка, Ньяса
Острови	Канарські, Вознесіння, Святої Єлени, Мадагаскар, Сокотра
Півострови	Сомалі
Протоки	Гібралтарська, Мозамбіцька
Пустині	Нубійська, Аравійська, Лівійська, Сахара, Калахарі
Ріки	Сенегал, Нігер, Конго, Оранжева, Лімпопо, Замбезі, Ніл

Північна Америка

Вулкани	Орісаба, Мон-Пеле
Гори	Кордильєри: (Береговий хребет, Скелясті), Аппалачі.
Затоки	Каліфорнійський, Мексиканський, Св. Лаврентія, Гудзонова
Канали, моря	Панамський. Берингове, Карибське, Баффіна, Бофорта
Миси	Барроу, Мендосіно, Сент-Чарльз, Марьято
Низовини	Миссисипська, Приатлантична, Юкатан
Озера	Ведмеже, Вінніпег, Верхнє, Мічиган, Гурон, Ері, Онтаріо.
Острови	Аркт. архіпелаг, Алеутські, Антильські, Богамські, Бермудські, Ньюфаундленд, Баффінова Земля, Гренландія.
Плоскогір'я	Колумбійське, Великий Басейн, Колорадо, Мексиканське
Півострови	Аляска, Каліфорнія, Юкатан, Флорида, Лабрадор
Протоки	Берингову, Гудзонова, Девісом
Ріки	Макензі, Юкон, Колорадо, Міссісіпі, Міссурі, Св. Лаврентія

Південна Америка

Вулкани, гори	Котопахі, Чімборасо. Анди
Затоки	Венесуельський. Ла-Плато
Моря, миси	Карибське. Горн, Каабу-Бранку, Гальїнас, Паріньяс
Низовини	Орінокська, Амазонська, Ла-Платська
Озера, ріки	Тітікака. Оріноко, Сан-Франциско, Амазонка, Парана
Острови	Галапагос, Вогняна Земля, Фолклендські
Плоскогір'я	Гвіанське, Бразильське
Протоки, Пустині	Магелланова. Атакама